

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

November 2014 nr 10 (2432) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

INSPIREERIVAD KARJÄÄRIKOHVIKUD

SARNASED MUUTUSED OOTAVAD
EES KÕIKI ÜLIKOOLE

VÄITEKIRI USKUMUSTEST JA SOOVIDEST
RAHVAPSÜHHOLOGIAS

RAHVUSÜLIKOOL
JUUBELI OOTUSES

Teeme loengud võrratuks!

Foto: Andres Tennus

Merilyn Säde
UT toimetaja

Ajakirjanduse magistriõppe loengutes tekib tihti küsimus: miks ei võiks iganenud loenguvormi uue, põneva ja interaktiivsema vastu välja vahetada? Õppejõud kasutavad slaide, vahel näidatakse isegi videosid või filme, peetakse seminare, kuid mulle tundub, et sellest jääb väheks.

Tänapäevases infost pulbitsevas maailmas on aina raskem tudengite tähelepanu võita. Jah, muidugi peavad ka tudengid ise selle eest hoolitsema, et loengutes tähelepanu ei hajuks, kuid tundub, et see on üha raskem. Keeruline on kuulata loenguid teemadel, millest bakalaureuseastmes juba räägiti või kui õppejõud ei kaasa tudengeid ja peab vaid monoloogi. Samas on kerge öelda, et tudengid ise tulid ülikooli, ise nad soovivad edasi õppida. Mugav on lükata vastutust tudengite õlule.

Aga miks tudeng ise küsimusi ei esita? Või kui õppejõud esitab küsimuse, miks keegi ei vasta? Kolmekümne inimesega ühes ruumis olles on väga kerge anonüümseks jääda ja vait olla. Mugav on lasta õppejõul kogu töö ära teha ja mõelda, et las ta räägib seal auditooriumi ees.

Seetõttu on minu meelest aina olulisem tagasiside ja mitte ainult ÕIS-i teel saadav. Tagasisidet tuleks küsida juba semestri keskel, nii oleks võimalik kohe midagi muuta. Mõistan, et uute ettepanekute kaalumise keset semestrit on keeruline, kuid kas me siis kõik ei taha üht: et Tartu ülikooli lõpetaksid oma ala spetsialistid ning et nad tunneksid pärast lõpetamist, et Tartu ülikool oli ainuõige valik.

Väiksemates rühmades toimuvad loengud ja seminarid on interaktiivsemad. Õppejõud suudavad tudengite nimed ära õppida ning auditooriumis ei ole tegu ainult nimetu massiga. Kuid nii väikese kui ka suure auditooriumi ees seistes tuleks endalt võib-olla küsida, kas äkki oleks veel huvitavat, tähelepanu köitvat materjali, et tudengid päriselt kõrva kikitaks ja seejärel küsimusi esitaks.

Käesolevas numbris räägivad Euroopa kolledži direktor Kristiina Tõnnisson ja asedirektor Olga Bogdanova sellest, kuidas kaks magistriõppe programmi alates sellest sügisest palju interaktiivsemaks muudeti.

Rohkem loengusaalist välja, rohkem katsumist, ise nägemist, ise tegemist – need märksõnad iseloomustavad uuendatud programme. Võib tunduda, et tegemist on liialt lapsiku variandiga, et tudengid võetakse käekõrvale nagu lasteaias ja viiakse õppehoonest välja, maailma avastama. Kuid kas tõesti on mõtet üksinda auditooriumi ees seista ja monoloogi pidada?

Kindlasti on õppejõududel ka endal põnev minna teemaga seotud kohtadesse, murda mugavussoonist ehk loengusaalist välja ja tunda, et tehtud sai midagi olulist ja meelde jäävat! Oleks ju võrratu?

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Ülikooli 18–102; Tel: 737 5686, 5802 8827; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Merilyn Merisalu; **toimetajad:** Merilyn Säde ja Mart Zirnask; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infotoimetajad:** Kristina Hermann, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetusel lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päär, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

- 4** **PILDIS:** Sügispäevad töid sada liigutavat hetke.
- 9** **KOLUMN:** Semiootika ja kultuuriteooria magistrant Merle Purre kirjutab, et väikesed sammud võivad olla suured saavutused.
- 12** **AKTUAALNE:** 95 aastat eestikeelset ülikooli.
- 14** **AKTUAALNE:** Karjäärkohvikute sari inspireerib vilistlaste lugudega.
- 18** **PERSOON:** Tudengisaadik Anna loob trende nii moes kui ka asjaajamises.
- 22** **AKTUAALNE:** Euroopa kolledž muudab õppeprogramme interaktiivsemaks.
- 26** **AKTUAALNE:** Kõik Eesti suuremad kõrgkoolid seisavad samade teemade ees.
- 30** **VÄITEKIRI:** Mis paneb käima sisemise kella?
- 33** **TEADUS:** Uku Tooming kirjutas doktoritöö uskumustest ja soovidest.
- 36** **ARVUSTUS:** Filmientusiastide tase ei jää professionaalidele palju alla.
- 38** **VILISTLANE:** Ansambli Curly Strings lauljanna haaras viiuli kätte juba kolmeaastaselt.
- 41** **REISIKIRI:** Arheoloogiatudeng Juhan Kari käis Iisraelis püha maad kaevamas.
- 44** **AJALUGU:** Miks naistudengid organiseeruvad?
- 48** **ESSEE:** Headus on haruldane asi, mis peaks looma juurde uut headust.
- 51** juubelid, kaitsmised, stipendiumid, tunnustused, teated, in memoriamid.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 5. detsembril 2014.

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükivärvidega. ©Ecoprint

Sügispäevad tõid sada liigutavat hetke

Tartu Sügispäevad tõid 13.–19. oktoobril linnapilti sadakond kultuuri-, spordi- ja haridussündmust. Sel aastal oli festivali peateema liikumine ja liigutus.

Foto: Argo Ingver

Festivali esimesel hommikul jagati pannkooke maasikamoosi ja piimaga enam kui 800 maiasmokale.

Foto: Liisi Reitalu

Sügispäevade ekvatori ja kalapäevapuhul sai teha värskendava õngitsemispausi Emajõe ääres.

Foto: Argo Ingver

Esimest korda toimunud *Stand-up* Teadus pakkus täismajale nii nalja kui ka leeke.

Foto: Argo Ingver

Sügisaerobika meelitas TÜ spordihoonesse kokku ligi 200 liikumissõpra.

Foto: Argo Ingver

Kesklinna püstitatud ekstreemspordirajal võtsid üksteiselt mõõtu 35 Titaantudengit, kelle hulgas oli nii kohalikke kui ka välisüliõpilasi.

Foto: Argo Ingver

Viimased TudengilAN-i väsinud, aga õnnelikud mängijad tõusid arvutite tagant alles varavalges.

Foto: Argo Ingver

Tantsumaratonil jagati ka eripree-miaid puhta tehnikaga, energilisuse ja hingestatuse eest.

Foto: Argo Ingver

Esmakordselt Eestis sai mängida inim-lauajalgpalli. Täiselusuuruses laua-jalgpalliplatsil said plastmehikeste elu torude küljes proovida inimesed.

Kammerkoor tõi koju viienda koha

Tartu ülikooli kammerkoor ja dirigent Triin Koch osalesid 22.–29. oktoobril Iiri saarel toimunud Põhja-Iirimaa Derry linna rahvusvahelisel koorifestivalil.

Kammerkoori presidendi Ken Irdi sõnul oli võistlus kooride vahel tihe ning esimene koht sai 90 punkti. TÜ kammerkoor kogus 85,52 punkti.

«Tase oli tõesti väga hea, mistõttu saime kindlasti sellel festivalil ka suurepärase kogemuse ja õppisime palju.»

Rahvusvahelisele koorikonkursile sõideti pärast ligi kümneaastast vaheaega. «Festivaliks hakkasime valmistuma juba selle aasta alguses, kuid põhiline töö jäi viimase paari kuu sisse,» ütles Ird.

Tema sõnul polnud laulud kerged ning koor soovis väga jõuda tulemuseni, kus loo sisu jõuab kindlasti publikuni.

Kammerkoori president ütles, et pikka aega ei ole rahvusvahelistele festivalidele jõutud seepärast, et kooril on olnud väga palju tegemisi ning rohkelt on osaletud Eestis toimuvatel festivalidel.

Tänavu teist korda toimunud koorifestival on saanud kiiresti üheks olulisemaks koorifestivaliks Iiri ja Suurbritannia saartel. Festivalil osalesid kokku paar tuhat koorilauljat kogu Euroopast.

Eesti koorikultuuri saadikutena oli TÜ kammerkooril konkursi kavas oluline koht eesti heliloojate, eelkõige Arvo Pärdi ja Veljo Tormise koorimuusikal.

Teaduskooli õpilased noppisid medaleid

Oktoobri keskel toimus Biškekis, Kõrgõzstanis XIX ülemaailmne astronoomiaolümpiaad, kust TÜ teaduskooli õpilased tõid koju neli pronksmedalit.

Olümpiaadil võisteldi kahes vanuserühmas. Nooremas vanuserühmas osutus parimaks pronksmedali pälvinud Airon Johannes Oravas Tallinna prantsuse lütseumist. Teda lahutas hõbemedalist vaid 0,2 punkti. Tartu observatooriumi teadur ja Eesti astronoomiaolümpiaadi koondise juht Tiit Sepp ütles, et olukorras, kus maksimaalne skoor on 88 punkti, on see tulemus kindlasti napima medalikaotuse kandidaat.

Teised noorimas vanuserühmas võistelnud Tallinna prantsuse lütseumi õpilased Pearu Pung ja Gamithra Marga lõpetasid olümpiaadi diplomiga. Sepa sõnul väärib äramärkimist Gamithra Marga eriauhind parima ülesande illustratsiooni eest.

Olümpiaadi vanemas astmes said kõik Eestit esindanud noored, Carel Kuusk Tallinna reaalkoolist, Taavet Kalda Gustav Adolfi gümnaasiumist ja Jonatan Kalmus Hugo Treffneri gümnaasiumist pronksmedalid. Kuuske ja Kaldat jäi hõbedast lahutama poolteist punkti.

Astronoomiaolümpiaadi võistlusvoor koosneb kolmest osast. Esimese osa teooriaülesannetes lahendatakse mõni illustratiivne probleem, mis käsitleb kas astronoomiliste objektide omadusi või muud. Teises, vaatlusvoorus pidid õpilased sel aastal mõõtma tähtede nurkkauguseid, leidma

Gamithra Marga illustratsioon pälvis eriauhinna.

üles kevad- ja sügispunkti ja määrama näiteks silmaga tähtede värvi.

«Viimane voor oli praktika-voor, kus lapsed pidid näiteks määrama komeedipörke jälje järgi Jupiteri atmosfääri pöörlemiskiiruse, leidma Rosetta piltide järgi komeedi heleduse või määrama tähe heleduskõrvera järgi kaktsiktähe süsteemi komponentide heleduse ja tiirlemisperioodi,» rääkis Sepp.

Sepa sõnul näitasid teaduskooli õpilased ühtlast tugevat taset. «Jääb loota, et järgmisel aastal on meie tublidel koolinoortel rohkem õnne ja nad lõpetavad medalipiiril väärtuslikuma autasu poolel, nad on seda väärt,» lisas ta.

Eesti võistkondade osalemist rahvusvahelistel võistlustel rahastab HTM ja nende lähetamist koordineerib TÜ teaduskool.

TÜ tudengid võitsid enim teadusauhindu

Eesti teaduste akadeemia üliõpilaste teadustööde võistlusele esitati 74 uurimistööd. Tartu ülikooli üliõpilastele määrati 12-st 400 euro suurusest preemiast kaheksa. Auhinna said Tatjana Kudrjavitseva, Meeri Lemminen, Kadi Lõhmussaar, Sven Oras, Magnus Piirits, Hendrick Rang, Taavi Repän ja Sergei Veršinin.

Laureate autasustati 27. oktoobril Eesti teaduste akadeemia majas Toompeal, kus peetud konverentsil esinesid Tartu ülikooli auhinnasaajatest ettekannetega Taavi Repän («Hüperboolsete metamaterjalide rakendamine difraktsioonipiiri ületamiseks») ja Magnus Piirits («Eesti pensioonisüsteemi reformide põlvkondadevaheliste efektide analüüs simulatsioonimeetodi abil»).

Teadusauhinna saanud Taavi Repän ütles, et preemia saamine

ei olnud omaette eesmärk ning pigem hakkas ta sellele mõtlema alles konkursi lähenedes. «Ühtegi head põhjust, miks oma tööd mitte saata, ei olnud ja kuna mu töö oli huvitaval teemal, siis otsustasingi selle võistlusele esitada,» ütles Repän.

Repän käis magistriõpingute II aastal kaks semestrit Taani tehnikaülikoolis vahetusüliõpilasena tudeerimas. Suure osa oma magistriltööst tegi noormees samuti seal.

Repäni uurimisteema oli hüperlääts. «Ehk üsna uudse parema mikroskoobi idee, sest teatavasti ei saa traditsiooniliste valgusmikroskoopidega väga pisikesi ehk alla paarisaja nanomeetri suuruseid objekte vaadelda või eristada ning selleks kasutatakse vastavalt vajadusele kas näiteks elektronmikroskoobe, skanee-

ritavat optilist mikroskoopi või näiteks STED-mikroskoopiat. Hüperlääts oleks samuti üks viisidest, kuidas muidu eristamatuid objekte näha,» selgitas Repän.

Noormees uuris arvutisimulatsiooni abil üht hüperläätsede liiki, pimevälja hüperläätsede võimalikkust ning potentsiaalset viisi, kuidas seesugust asja üldse teha.

«Kui harilikus mikroskoobis tuleb valgus oklaari läbi objekti ning pilt moodustub sellest, et objektis osa valgust neeldub või hajub ning selle võrra on pilt selle koha pealt tumedam, siis pimevälja mikroskoobias valgustatakse objekt nii, et objekti valgustav kiir ise pildile ei jõua. Sinna liigub ainult objektilt hajunud valgus ning see tähendab, et isegi nõrgalt hajutava objekti korral ei ole segavat taustavalgust ning kontrastsus on selle võrra parem,» selgitas Repän.

Rektor kinkis printsessile ilusa sinise sõba

Oktoobri lõpus külastasid Eestit Rootsi kroonprintsess Victoria ja prints Daniel. Kuninglik paar osales Eesti rahva muuseumis Põhjamaade muuseumi etnograafiakogu üleandmisel ning etnodisaini seminaril, kohtus Eesti üliõpilaste seltsi liikmetega ning külastas ka Tartu ülikooli, kus olid jututeemaks Eesti ja Rootsi pikaajalised suhted. Rektor Volli Kalm kinkis Victoriale suure sinise sõba, mille autor on TÜ Viljandi kultuuriakadeemia lektor Christi Kütt. Prints ja printsess külastasid Eestit, et tihendada Eesti ja Rootsi vahelist kultuurilist, majanduslikku ja keskkonnaalast koostööd.

Uus kolledž sai direktori

1. jaanuaril avatava TÜ maailma keelte ja kultuuride kolledži direktoriks valiti eesti keele dotsent Kersti Lepajõe.

Lepajõed julgustas loodava kolledži direktori kohale kandideerima tema töökogemus nii õppejõu kui ka kõrgharidusametnikuna. «Kandideermisel oli motivaator kindlasti ka huvitav võimalus olla uue struktuuriüksuse loomise juures ja kujundada selle arengut, arvestades ülikooli häid akadeemilisi traditsioone ja praegusi arengusuundi,» sõnas tulevane direktor.

Uude kolledžisse koonduvad nii võorkeelte õpe bakalaureusetasemel kui ka tõlkemagistriprogramm, lisaks pakub see ka üleülikoolilist võorkeeleõpet kõigi erialade üliõpilastele. Kokku on kolledžis võimalik õppida 25 keelt, testida keeleoskust ning arendada suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

«Kolledžist kujuneb lähiaastail võorkeelte õppe ja uurimise keskus, mis tegeleb eriala kõigi tahkudega, aga ühtlasi on näoga ühiskonna poole, pakkudes nii võorkeeleõppe ja testimise kui ka tõlketeenuseid kõigile huvilistele,» lisis Lepajõe.

Nõukogu hindas Lepajõe puhul selget finantsstrateegiat ja juhtimiskogemust. Kersti Lepajõe kasuks rääkis tema rahvusvaheline töökogemus ja oskus näha kolledži ees seisvaid väljakutseid laiemas ühiskondlikus ning rahvusvahelises kontekstis. Lepajõe valiti direktori ametikohale viieks aastaks.

TÜ VKA sai uue õppehoone

31. oktoobril avas TÜ Viljandi kultuuriakadeemia pidulikult uue õppehoone, mis hakkab kandma nime Vilma maja. Majas asub moodne multimeediastudio, puidutöökoda, teljeklass, butafooria töökojad, auditooriumid ning Viljandi loomemajanduskeskuse tekstiilikoda.

Ligi 3000 m² osaliselt renovee-

ritud endises leivatehases leiavad uued õpperuumid rahvusliku ehituse, rahvusliku tekstiili ja teatrikunsti visuaaltehnoloogia eriala tudengid. Lisaks ootavad renoveerimist veel hoovis asuv pulbritseh, millest tulevikus kujuneb tantsumaja üliõpilastele tantsumaja ning peamaja vasak tiib, kus ootab renoveerimist tulevane villakoda.

OTSID KOHTA ?

KUS KORRALDADA FIRMAPIDU, KURSUSEÕHTUT VÕI SÜNNIPÄEVAPIDU

TULE TARTU ÜLIÕPILASMAJJA!

PEOSAAL (kuni 100 inimest) üliõpilasürituste korraldamiseks

BAARIRUUM (kuni 35 inimest) kursuseõhtute, sünnipäevade korraldamiseks

TREENINGSAAL (165 m²) tantsutreeningute, aeroobika- ja võimlemistundide läbiviimiseks

KONVERENTSISAAL (kuni 35 inimest)

Lisainfo: Tartu Üliõpilasmaja, Kalevi 24
www.tym.ee, tym@ut.ee
tel 7 302 400

Võta prillid eest!

Merle Purre
semiootika ja kultuuriteooria
2. aasta magistrant

Tartus elades on aktiivsest tudengkonnast raske mööda vaadata. Märkimisväärne osa noortest on sattunud mõnele üritusele, mille korraldajaks on tudengiorganisatsioon, tegutseb hulk üliõpilasteatreid, erialaseltse ja muid ühendusi.

Isegi siis, kui kellegi pilk on neist võimalustest mööda ekselnud, ajavad kaks korda aastas ühel varahommikul tudengipäevalised üles kõik ühiselamutes ning nende läheduses elavad inimesed.

Tegusatest tudengitest ei pääse peaaegu keegi, isegi siis, kui see kokkupuude päädib mõistmatusega, et miks küll keegi tahab nõnda lakkamatult korraldada, osaleda ja ringi tormata. Nii mõtlesin igatahes mina oma esimestel ülikooliaastatel.

«Maagia juhtub väljaspool sinu mugavustsooni» võiks eesti keeli kõlada levinud motivatsioonikild. Vastuvaidlejaid pole vast palju – selleks, et jõuda saavutusteni, tuleb enamasti taluda rohkem või vähem ebakindlust ning tegeleda eneseületusega.

Aga mis saab siis, kui mõni haigus teeb sellest mugavustsooni välja astumise võimatuks? Kel on kabuhirm ämblike ees, ei nõustu ilmselt keldrisse moosipurgi järele minema. Kelle üle aga võtab võimust sotsiaalfobia, sel jääb elus saamata palju enam kui vaid moosisai.

Hiljutised sündmused on

Foto: Merilyn Merisalu

vaimse tervise probleemidele valusal moel tähelepanu tõmmanud. Keskendun aga mõnele, mis puudutavad meist paljusid ning mille ilminguid on tundnud igaüks. Muretsemine enne eksamit, närvilisus publiku ees kõneledes – see on elu osa.

Ent vahel saab väikesest ärevusest sügav hirm, mis jõuab sotsiaalfobia või ärevushäire tasemele, tihti kaasnevad ka depressiooniilmingud. Need haigused kergitavad müüre, millest on vaja üle ronida, mitme meetri jagu.

Isegi e-kirja kirjutamine autoriteetsele inimesele võib osutada raskeks ülesandeks, rääkimata kellelegi võõrale helistamisest, vaid mõte sellest paneb südame pekslema ning käed värisema. Kolmetunnise edasilükkamise ning kümnekordse ülelugemise järel saab kiri saadetud. Mugavustsoon jääb nõnda küllalt pisikeseks ning tõele au andes, ega see väga mugav enam olegi.

Meie edukultuuris ei räägita

palju sellest, et väikesed sammud võivad olla suured saavutused.

Iga eduloo taga on selle algus ja teekond, millest ei tea peaaegu keegi. Tagasilöögid, mis vaikitakse maha. On oluline mõista, et eksimine ja raskused on möödapääsmatud ja ehk vajalikudki.

Depressiooniga võideldes võib esimeseks võiduks olla see, et «täna pesin hambaid, hommikul ja õhtul». Homse päeva õnnestumine – viis kätekõverdust. Või ühe kapi koristamine. Helistamine sõbrale, kellest ammu kuulnud pole.

Kõiki ei saa innustada Mount Everesti vallutamisega. Mõnele piisab Munamäest. Kohe kõrgustesse vaadates on suur oht seda rännakut mitte alustada. Kuid ühel hetkel võivad varasemad pisivõidud saada igapäevaeluks.

Minagi kuulun vist nüüd aktivistide sekka. Kirjutan, korraldan, kõnelen ja torman ringi. Mõni kaastudeng on seoses mu püüdlustega noorte vaimse tervise alal tõdenud, et ajan vajalikku asja. See kõik annab rohkem heolutunnet, kui osanuks eales ette kujutada, kuid tee siia on olnud pikk.

Inimesed, ärge andke alla! Ravige oma depressiooni. Võideldge ärevuse vastu. Nende taga on peidus maailm, mis on su enese eest varjatud eriliste prillidega. Prillidega, mille olemasolu mõistad vaid siis tõeliselt, kui saad nad lõpuks, kas või korraks, silmilt võtta. ☺

95 AASTAT RAHVUSÜLIKOOI

RAHVUSÜLIKOOI 95. AASTAPÄEVA ÜRITUSED

TEISIPÄEVAL, 18. NOVEMBRIL

17.00 näituse „Järjepidevus. Tähtteoseid Tartu akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide kunstikogudest” avamine ülikooli kunstimuseumis

NELJAPÄEVAL, 27. NOVEMBRIL

11.00 Eesti keelenõukogu seminar „Demograafia ja eesti keel“ ülikooli raamatukogu konverentsisaalis

12.00 von Bocki maja otsaseina fotonäituse „Ülikooli näod“ avamine

13.00 näituse „Tartu ülikoolis 1.12.2013 – 1.12.2014 kaitstud doktoritööd“ avamine ülikooli raamatukogu 2. korruse suures saalis

20.00 Eesti popansamblike kontsert Tartu üliõpilasmajas
Pileteid saab osta enne kontserti kohapeal

REEDEL, 28. NOVEMBRIL

16.00 1972. aastal ülikooli lõpetanud eesti filoloogide mälestuskogumiku „Eesti keeles ja mees“ esitlus ülikooli senati saalis

19.00 Eesti teaduste akadeemia meeskoori ja Narva poistekoori kontsert Narva kolledžis

LAUPÄEVAL, 29. NOVEMBRIL

19.00 kontsertetendus: Tauno Aintsi ja Anzori Barkalaja oratooriumi „Loomiselugu“ esmaettekannet Eestis ülikooli kultuurikollektiivide esituses. Viljandi kultuuriakadeemia üliõpilaste visuaalpoeetiline lavastus „Helin mu rinna sees“ Vanemuise kontserdimajas.

Tasuta pääsmed on saadaval teaduskonna dekaanadis, kolledžis või Vanemuise kontserdimaja kassas. Pääsmete arv on piiratud.

Riietus: frakk / tume ülikond / rahvariided / aumärgid

ESMASPÄEVAL, 1. DETSEMBRIL

12.00 rahvusülikooli 95. aastapäeva aktus aulas – akadeemiline loeng, ülikooli audoktorite ning doktorite promoveerimine, TÜ Rahvusmõtte auhinna üleandmine (*kutsetega*)
Sünkroontõlge inglise keelde. Aktuse otseülekanne www.uttv.ee

17.00 ülikooli tõrvikrongkäik. Kogunemine Vanemuise 46 õppehoone ees

19.00 aastapäevaball Vanemuise kontserdimajas
üliõpilaste fotokonkursi parimate fotode esitlus
Pileteid saab osta TÜ üliõpilasesindusest, Piletimaailma ja Piletilevi müügi-punktidest
Lisainfo <http://www.tyge.ee/ball>
Riietus: frakk / tume ülikond / rahvariided

TEISIPÄEVAL, 2. DETSEMBRIL

14.00 raamatu „Rahvusvahelised rahvusteadused rahvusülikoolis“ esitlus ülikooli muuseumi valges saalis Toomel

16.00 Tartu Ülikooli sihtasutuse stipendiumide üleandmine ülikooli kunstimuseumis

REEDEL, 5. DETSEMBRIL

10.00 konverents „Sotsiaalteadused rahvusülikoolis“ ülikooli muuseumis Toomel

* * * * *

14.11–18.12 TÜ Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku tekstiili lektori Christi Küti vaibanäitus ülikooli peahoone fuajees

24.11 avatakse virtuaalne mälumäng „Targaks ülikoolis“ ülikooli koduleheküljel

28.11 ilmub ajakirja *Universitas Tartuensis* vilistlaste erinumber

1.12.2014 – 31.03.2015 ülikooli muuseumi varakambris näitus „Rahvusülikooli aarded“

Lisainfo ürituste kohta www.ut.ee/rahvusulikool95

95 aastat rahvusülikooli

1. detsembril 1919 alustas Tartu ülikool tegevust emakeelse ülikoolina. Juubeliüritustega, mida on rahvusülikooli 95. aastapäeva ametlikus kavas ligi 20, alustame juba novembrikuus.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Juba alates 14. novembrist saab ülikooli peahoone fua-jees nautida TÜ Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku tekstiili lektori Christi Küti väbanäitust, mis jääb üles kuni 18. detsembrini.

18. novembril kell 17 avatakse ülikooli kunstimuseumis näitus «Järjepidevus. Tähtteoseid Tartu akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide kunstikogudest». Emakeelse ülikooli 95. aastapäevale pühendatud näitus esitab valiku Tartus tegutsevatele üliõpilasseltsidele ja korporatsioonidele kuuluvatest maalidest, graafikast ja skulptuuridest.

Näituse kuraatori Kristiina Tiidebergi sõnul on enamik teostest valminud sõjaeelse Eesti vabariigi ajal 1920.–1930. aastatel ning näha saab mitmete kuulsate Eesti kunstnike teoseid. «Paljud üliõpilasseltsid ja korporatsioonid tekkisid ja arenesid koos Eesti vabariigi ning eestikeelse ja eestimeelse ülikooliga ning jagasid selle saatust. See omakorda kajastub ka nende varades ja (kunsti)kogudes,» rääkis Tiideberg seosest rahvusülikooli aastapäevaga.

Näituse eripära on ka selles, et näidatakse organisatsioonide erakogudesse kuuluvaid töid, mis tihtipeale näitustele ei satu. Jaanuari keskpaigani avatuks jää-

val näitusel korraldab muuseum ka loengute ja kuraatorekskursioonide seeria.

Alates 24. novembrist saab ülikooli koduleheküljel osaleda põnevas virtuaalses mälumängus «Targaks ülikoolis», mis on valminud TÜ muuseumi ja infotehnoloogia osakonna koostöös. Üks mäng koosneb 10 küsimusest, mille seas on hulgaliselt pildi- ja videoküsimusi. Sellega asi aga ei piirdu: kes soovib minna uuele ringile, saab järgmisel korral juba uued küsimused.

Mälumäng peaks tekitama ahhaa-efekti igas vanuses mängijatel, hoolimata nende teadmistepagasist, sest lustakad küsimused on eri raskusastmega. Kindlasti saab iga mängija teada mõne uue seiga ülikooli ajaloost.

MUUSIKA JA TEATER

27. novembril kell 11 algab ülikooli raamatukogu konverentsisaalis Eesti keelenõukogu seminar «Demograafia ja eesti keel». Kell 12 avatakse von Bocki maja otsaseinal uus fotonäitus «Ülikooli näod» ning kell 13 ülikooli raamatukogu 2. korruse suures saalis näitus vahemikus 1.12.2013–1.12.2014 kaitstud doktoritöödest.

Selle päeva suursündmus on kell 20 algav Eesti popansambli kontsertpidu Tartu üliõpilasmajas, kus esinevad Vaiko Eplik ja Eliit, I Wear* Experiment,

Tiger Milk ja Tudengibändi võitja POSÕ.

«Tahtsime leida esinejaid, kes kannaksid endas rahvusülikooliga sobivat vaimsust ja läheksid tartlastele korda, samas aga oleksid ka uudsed, sellised, keda meil tihti esinemas ei näe,» rääkis üks korraldajatest, semiootika ja kultuuriteooria tudeng Triin Kand.

Kui eesti keeles laulev Vaiko Eplik oli ilmselge valik, siis teised esinejad esindavad nooremaid ja uuemaid muusikuid, kes samuti on tudengite seas populaarsed. Kand soovitab kontsertpeole kohale tulla aga ka neil, kes esinejate seast oma lemmikuid ei leia.

«Esiteks on see tehnilises mõttes erakordne, laval on visuaalselt võimas *show*, mida peab ise nägema. Teiseks ei ole nii rahvarohket, konkreetset üliõpilastele ja ülikooli töötajatele mõeldud üritust Tartus väga ammu tehtud,» ütles korraldaja.

28. novembril kell 16 esitletakse ülikooli senati saalis 1972. aastal ülikooli lõpetanud Eesti filoloogide mälestuskogumikku «Eesti keeles ja meeles». Kell 19 toimub Narva kolledžis Eesti teaduste akadeemia meeskoori ja Narva poistekoori kontsert. Ilmub ka rahvusülikooli aastapäevale pühendatud ajakirja UT vilistlaste essekogumik.

29. novembril kell 19 algab Vanemuise kontserdimajas pidulik kontsertendus, mis

koosneb kahest osast. Kõigepealt esitatakse Tauno Aintsi ja Anzori Barkalaja oratoorium «Loomiselugu», mis kirjutati 2011. aasta tudengilaulupeo Gadeamus jaoks, kuid tuleb Eestis esmaettekandele.

Tartu üliõpilasmaja tegevjuht Kulno Kungla ütles, et see rahvaluulel põhinev lugu räägib maailma ja inimese loomisest. «Kui ülikooli kultuurikollektiivid on ka varem koos esinenud, siis sellist tervikteost, millega kõik korraga seotud oleksid, minu teada varem ülikoolis ette kantud pole,» rääkis Kungla.

Suurteose esitusel osalevad peaaegu kõik ülikooli kultuurikollektiivid: Tartu akadeemiline meeskoor, TÜ akadeemiline naiskoor, TÜ kammerkoor, maaülikooli kammerkoor Caramata Universitatis, TÜ rahvakunstiansambel, puhkpilliorkester Popsid ja ansambel Paabel.

Kontsertenduse teises osas on laval Viljandi kultuuriakadeemia üliõpilaste visuaalpoetiline lavastus «Helin mu rinna sees», milles osalevad akadeemia teatrikunsti 10. lennu ehk teatri Must Kast näitlejad ja lavastajad, teise ja kolmanda kursuse tantsutudengid ning ansambel Paabel. Peale selle on kaasatud mõned visuaaltehnoloogia üliõpilased ning samuti õppejõud.

Lavastuse on kokku pannud neli lavastajatudengit professor Kalju Komissarovi ideede põhjal. Ühe neist, Kaija Maarit Kalveti sõnul on «Helin mu rinna sees» üks variant tuhandest võimalusest kirjutada ajalugu.

«Selle sisu on visandada eestikeelse ülikooli kujunemine, lähtudes minevikust, kuid ka poeesiast ja kujutlusvõimest. Me ei presenteerime ajaloolisi fakte,

vaid räägime fakte kasutades ja neile juurde mõeldes lootustest ja nurjumistest loodetavasti visuaalselt põneval ja meeltlahutaval moel,» rääkis Kalvet.

PIDULIK AASTAPÄEV

Kõige pidulikum on traditsiooniliselt 1. detsember.

Kell 12 toimub peahoone aulas rahvusülikooli 95. aastapäeva aktus. Aktusel peab akadeemilise loengu TÜ füüsika instituudi direktor, korraldamata süsteemide füüsika professor Jaak Kikas. Samuti promoveeritakse doktorid ning muusikalise poole eest kannavad hoolt TÜ sümfooniaorkester ja TÜ akadeemiline naiskoor.

Ülikooli audoktoriteks nimetatakse Maini-äärse Frankfurdi ülikooli õigusteaduse professor Joachim Rückert, Greifswaldi ülikooli ajaloo professor Michael North, Nice'i ülikooli loodusteaduste emeriitprofessor Jean-François Gal, Stuttgarti ülikooli majandusteaduse professor Péter Horváth ja Rootsi põllumajandusteaduste ülikooli matemaatika professor Dietrich von Rosen.

Rektor annab üle ka TÜ Rahvusmõtte auhinna, mille saaja kuulutatakse välja koha-peal. Selle auhinnaga tunnustab Tartu ülikool inimesi, kes on oma loominguga silmapaistvalt edendanud Eesti rahvuslikku ja riiklikku eneseteadvust.

Rahvusülikooli aastapäev jätkub tõrvikrongkäiguga, mis hakkab kell 17 Vanemuise 46 õppehoone eest liikuma ülikooli peahoone juurde. Traditsiooniline aastapäevaball algab kell 19 Vanemuise kontserdimajas.

Sel aastal on emakeelse ülikooli juubelile pühendatud

balli teema «Läbi ajaloo», korraldajad ja esinejad on oma etteastetes mõelnud nii ülikooli minevikule kui ka olevikule. Saabujaid tervitab kontserdimajas TÜ rektor professor Volli Kalm.

Balli tantsuosale eelneb kontsertendus, kus teiste hulgas esineb ka Tartu üliõpilasteater, kes tähistab sellel aastal oma 15. tegutsemisaastat. Kõned peavad rektor Volli Kalm, üliõpilaskonna esimees Martin Noorkõiv ning korporatsioonide esindajad.

Tantsuosa avalassi mängib traditsiooniliselt Tartu ülikooli sümfooniaorkester ja hiljem tantsitab külalisi ansambel The Made. Peaesinejad on Tanja Mihhailova ja Karl-Erik Taukar koos Swingersiga. Üllatusi jagub terve öhtu vältel ning avatud on ka fotonurk.

Ballil saab näha ka rahvusülikooli sünnipäeva raames toimunud fotokonkursi «Kuidas tähistan rahvusülikooli juubelit» parimaid võistlustöid. TÜ üliõpilasesinduse korraldatava konkursi auhinnafond on 500 eurot.

Alates detsembri algusest on võimalik külastada ka näitust «Rahvusülikooli aarded» ülikooli muuseumi varakambris. See jääb avatuks kuni märtsi lõpuni.

2. detsembril kell 14 toimub ülikooli muuseumi valges saalis Toomel raamatu «Rahvusvahelised rahvusteadused rahvusülikoolis» esmaesitlus. Kell 16 antakse kunstimuseumis üle Tartu ülikooli sihtasutuse selle aasta stipendiumid.

5. detsembril kell 10 toimub ülikooli muuseumis Toomel konverents «Sotsiaalteadused rahvusülikoolis».

Karjääri- kohvikud inspireerivad vilistlaste lugudega

Fotod: 2x Peep Uudeküll

Eelmisel kuul lükati hoog sisse uuele vestlussarjale, mis inspireerib üliõpilasi Tartu ülikooli vilistlaste ja nende karjäärilugudega.

Merilyn Säde
merilyn.sade@ut.ee

O ktoobris toimus kokku kolm karjäärikohviku üritust. Kahel korral rääkis ettevõtlusnädalal ettevõtja ning Tartu ülikooli majandusteaduskonna vilistlane Kaido Pajumaa. Kolmas karjäärikohvik toimus 28. oktoobril, mil üliõpilasi oli inspireerima tulnud Tartu ülikooli õigusteaduskonna vilistlane ja europarlamenti saadik Kaja Kallas.

Esimest kahte kohvikut külastas kokku 103 inimest. Kuna Kaido Pajumaa esinemisest olid huvitatud niivõrd paljud inimesed, tuli ettevõtjal oma kogemustest rääkida ühel päeval kaks korda järjest.

Tartu ülikooli karjäärilistluse juhataja Piia Mäesaar ütles, et huvi karjäärikohvikute vastu oli väga suur. Esimene üritus toimus Atlantise konverentsikeskuse väikeses saalis ning mõlemasse kohvikusse oli võimalik registreeruda 60 inimesel. «Esimene kohvik täitus vaid mõni päev pärast seda, kui ettevõtlusnädala kava avalikustati,» ütles Mäesaar. Seetõttu tuli korraldajatel kokku leppida ka teise kohviku korraldamise aeg.

Nii tuligi Kaido Pajumaa rääkida teemal «Mis viib elus edasi?» kaks korda. Esimest kohvikut juhtis ideelabori juht Kalev Kaarna, kes esitas Pajumaa-le küsimusi ning suunas ja aitas esinejal fookuses püsida.

Ka kuulajatel oli võimalus küsimusi esitada, kuid seda veidi teisel viisil kui tavaliselt. Kuulajate jaoks olid laud ja toolid paigutatud nii,

et tekiks reaalse kohviku tunne.

Laudade taga istunud inimestel tuli ürituse alguses, viie kuni seitsme minuti jooksul omavahel tutvavaks saada ning seejärel üheskoos välja mõelda kaks küsimust. Küsimused tuli kirjutada laual olnud märkmepaberile ning hiljem kleebiti need valgele tahvlile.

Kalev Kaarna ütles kuulajatele, et kui nad tunnevad, et vestluses on nende küsimuse jaoks sobiv koht, siis võivad nad käe tõsta ja esitada küsimuse. Enamik küsimusi sai korraldajate sõnul vestluse käigus ka vastuse.

TAHA SEDA, MIS SUL ON

Kaido Pajumaa esinemise sõnum oli üks: leia endas midagi, mida sulle teha meeldib ja oska selle eest raha küsida. Kui inimesel kirge kui sellist millegi vastu pole, siis tuleks püüda leida endas oskused millegi tegemiseks, ja jällegi – osata oma oskuste eest ka raha küsida. Kaido sõnul on olukord lihtne: kui oskused puuduvad, tuleb juurde õppida, samas tuleb osata öelda ei ning leida midagi, mille tegemist inimene ka naudiks.

Ta tunnistas, et loomulikult ei pruugi viimane olla just kõige kergem ülesanne. Samuti tuleks tema sõnul sügavalt mõelda selle üle, et võib-olla peakski mõni hobi lihtsalt hobiks jääma, sest rutiin võib huvi tappa.

Peale selle tugineb Kaido Pajumaa arusaamist mööda kogu rahulolematusele, et inimestel pole midagi, mida nad tahaksid. «Hakka tahtma neid asju, mis sul on,» ütles ta karjäärikohviku kuulajatele. «Mis on õnn? On

kaks varianti: kui sulle midagi ei meeldi, siis sa kas muudad olukorda või muudad enda arusaamist sellest,» rääkis Pajumaa. Kuna tema sõnul ei saa muuta asju, mis inimestele närvidel käivad, siis tuleb muuta oma vaatekohta. Ning et olla õnnelik, ei tohiks kurnata end selliste mõtetega, mis väga häirivad.

Ta tõi lihtsa näite selle kohta, kuidas koristajana töötaval inimesel on oma tööd võimalik näha mitmest vaatenurgast. Ja see, milline vaatenurk valitakse, sõltub inimesest endast.

«Kunagi tehtud uurimuse järgi ütles üks meditsiinasutuses töötav koristaja, et ta on elu-päästja. Kui temalt küsiti, miks ta nii arvab, vastas ta, et arstid ja õed ei saaks töötada koristamata ruumides. Mis saaks patsientidest rääpastes haiglaruumides?»

PORTFELLIST SAI KIIRESTI TÖÖRIISTAKOHVER

Esimene karjäärikohviku esineja rääkis paljude inspireerivate mõtete taustal muidugi ka oma karjäärist. Põhikooliajal oli Kaido enda sõnul olnud paras pätt ning alles 8. klassis võttis ta viimaks oma isa kuulda, kes soovitas tal pingutada. Seega valis Kaido välja Tartu ülikooli ning unistas, et õpib seal kunagi majandust.

Seda seepärast, et tol ajal kasvatas Eestis ettevõtlus ning Kaidole tundus, et just sel alal võib rikkaks saada. «Mul oli idee, et tahan teha oma panga, sest tol ajal tegid kõik endale panga ja see tundus olevat nii lihtne,» rääkis Kaido muia-tes. Esineja sõnul oli siis Eestis ligikaudu 50 panka.

Õppimises läkski Kaidol hästi,

kuni tema teele astus esimene armastus. «Armusin neidu, kes elas Tallinnas ning nädalavahetustel sõitsingi edasi-tagasi Tartu ja Tallinna vahet,» rääkis Kaido ja lisas, et nii jäi kool tagaplaanile. Seejärel pani Kaido isa poisi ühe väikese poe juhatajaks. Selles ametis pidas Kaido vastu kaks kuud.

Seejärel hakkas ta sama poe müüjjuhiks, seda tööd tegi Kaido seekord neli kuud. «Selle aja jooksul müüsin maha vaid ühe vaiba, siis isa vaatas, et olgu, selle tööga ka midagi välja ei tule, hakka siis hoopis kardinaid paigaldama.»

Kaido läks pärast gümnaasiumi lõpetamist Audentese ülikooli õppima, kus ta enda sõnul pingutas nii, et «veri oli ninast väljas». «Ülikooliajal raamatukogus käies vaatasin Tartu ülikooli tudengeid ja nemad tundusid ikka need päris üliõpilased,» jutustas Kaido naerdes. Audentese lõpetas ta *cum laude*-ga ning mees unistas jätkuvalt rikkusest, edust ja võimust.

Ülikooliajal töötas Kaido Hansapangas. «Arvasin, et kui ma teen tööd ja raban, et siis tuleb ka rikkus, nagu Ameerika filmides.» Kuid rikkus ei tulnud kaugeltki nii ruttu, kui Kaido oli lootnud. Pärast mitmeid aastaid pingutusi ei andnud ülemus Kaidole jätkuvalt kauaoodatud palgakõrgendust.

«Tundsin end kui multifilmitegelane, kes käib uhkelt portfelli ja ülikonnaga ringi ning arvab, et on tähtis mees nagu kõik need teised ülikonnaga mehed seal pangas.» Mees tundis, et tema hing õhkab ikka veel millegi muu järele.

Siis tekkis Kaidol ja ta sõpradel idee luua oma ettevõtte. Majandusbuumi ajal loodud ehitusettevõtet oleks pidanud saatma edu, kuid kolm aastat pärast firma loomist leiti end pankrotist. «Objektid

Karjäärikohviku külalistele anti viis minutit aega, et igas lauas istunud inimesed saaksid üheskoos esinejale kuni kolm küsimust välja mõelda.

olid lõpuks väga suured, võitlesime töömeeste pärast, tähtjaid läksid üle ja seetõttu tulid suured trahvid peale,» rääkis Kaido keerulisest ajast, mil maksuamet ettevõtte igat sammu uuris.

Kaido sõnul viis majanduslikult soodsal ajal ettevõtte pankrotti see, et neil ei olnud sõpradega tegelikult reaalselt kogemuspagasit. «Ja kogemusteta teed sa vigu,» lausus Kaido tõsiselt.

Pärast seda kohtus ta mehega,

kes aitas teda vaimsel tasandil. «See mees kutsus mind enda juurde külla ja nii ma läksingi. Laulsime Saku metsas tsakraid lahti,» rääkis Kaido lõbusalt ja lisas, et muidugi tundus see talle esialgu väga veider, kuid pärast mõne aja möödumist tundis ta, et see aitas teda päriselt. «Ma sain temalt mingisugust jõudu ning oskuse oma sisemaailma üle kontrolli saavutada.»

Karjäärikohviku lõppedes

õhutas Kaido kuulajaid olema julged, sest kaotada on vaid uhkus ja raha. Ta lisas, et kui oled kontrolli saavutanud oma sisemaailma üle, on kergem hakkama saada ka välismaailmaga, millega me iga päev kokku puutume.

DIALOOGIVORMIS MITMEKÜLGNE KOHVIK

Karjäärikohvikut peetakse dialoogi vormis, kus koosoleku juht ja esineja avavad omavahel vesteldes esineja karjääri ja elulugu. Piia Mäesaare sõnul sobib dialoogi vorm, sest see võimaldab teemat, mida soovitakse arendada, fookuses hoida. «Esiolgu jääme sellise formaadi juurde, kuid juba järgmisel korral on kavas paar muudatust,» avaldas Mäesaar.

Siiski ollakse karjäärikohviku vormi suhtes paindlikud ja avatud, hoides sealsamas sihikul soovitud

eesmärki. «Meie eesmärk on mitmekülgne ja inspireeriv Tartu ülikooli vilistlase karjäärilugu, mis aitab praegusel üliõpilasel teadlikku karjääriplaneerimist ja võimalusi selles vallas mõista.»

Karjäärialitluse juhataja sõnul püütakse lähtuda konkreetsest olukorrast ning kaalutakse kohvikus osalenute tagasisidest saadud väärtuslikke ettepanekuid. «Tahame kohvikusse tuua ka elava muusika,» rääkis Mäesaar.

Vestlussarjaga tahetakse üliõpilasi innustada. «Inimeste mitmekülgsed karjäärilood võivad olla vägagi inspireerivad,» arvas Mäesaar. Ta lisas, et karjäärikohviku idees endas ei ole iseenesest midagi uut, sest samalaadseid kohtumisi on teeõhtute või muude sarnaste nimetustega sündmustena ikka tehtud. «Innustust olen kogunud valdkonna konve-

rentsidelt, koolitustelt, kirjandusest, veebiallikatest ja aruteludest kolleegidega.»

Karjäärikohvik on üks viis, kuidas toetada üliõpilaste toimetulekut ja valikuid. «Me püüame neid aidata, avardades arusaamist karjääri võimalustest ning innustades neid olema oma elu kavandamisel ettevõtlikud, aktiivsed ja vastutustundlikud.»

Karjäärikohvikud toimuvad esialgse kava järgi käesoleva õppeaasta lõpuni. Plaanis on korraldada kolm kohvikut sügisel ja kolm kohvikut kevadsemestril.

Järgmine karjäärikohvik leiab aset 11. novembril ja siis esineb kuulajatele filosoofiateaduskonna vilistlane, haridus- ja teadusminister Jevgeni Ossinovski. Mäesaare kinnitusele jätkatakse karjäärikohvikute sarjaga huvi ja õnnestumise korral ka järgmisel õppeaastal.

Kaja Kallas: õpingute kõrvalt tasub tööle minna

Kaja Kallas rääkis 28. oktoobril karjäärikohvikus «Mida sa teeksid, kui sa ei kardaks» hirmudest, saavutustest ja poliitikas olemisest.

Üks esimesi asju, millest Kallas rääkis, oli soovitus üliõpilastel kindlasti kooli kõrvalt tööle minna. «Mina läksin juuraõpingute kõrvalt seepärast tööle, et ma nägin, kui paljud lõpetavad koos minuga ja ma tahtsin seetõttu jala ukse vahele saada.» Peale selle ütles ta oma kogemusele tuginedes, et tööandjad eelistavad tööle võtta neid inimesi, kes ei ole ainult mitmeid aastaid õppinud vaid neid, kel on olemas ka reaalne töökogemus. «Ainult õppinud inimest on raske praktilises elus tööle panna,» sõnas ta.

Kaja sõnul ei ole poliitikas olemine alati lihtne olnud. «Näiteks, kui sa vastad kollaste väljaannete küsimustele, siis pärast seda sind enam väga tõsiselt ei võeta.» Kaja tõi ka näite sellest, et naisena paljude meeste seas on raske oma arvamust kuuldavaks teha. «Näiteks vanemahüvitise arutelu ajal mehed arutasid sel teemal ja kui ma mingisuguse ettepaneku tegin, mul on ju ka praktiline kogemus olemas, siis mehed tegelikult ei kuulnud. Ja kuna seal polnud ka kedagi, kes oleks mu ettepanekut toetanud, siis oligi raske oma häält kuuldavaks teha.»

Kaja sõnul nõuab see väga palju julgust, et olla teistest erineval arvamusel või teha midagi teistest erinevalt. Ta ütles, et ta tunneb

end europarlamendis seetõttu paremini, et teda kuulatakse päriselt ning seal ei ole ta «kellegi tütar», vaid ise isiksus. «Eks see võtab põlve nõrgaks küll, kui sa pead rohkem kui 700 inimese ees ühe minuti jooksul sõna võtma,» ütles ta. Kuid vaatamata hirmudele tunneb Kaja, et ta suudab seal ka midagi päriselt ära teha.

Aga kuidas siis ikkagi hirmust võitu saada? Kaja sõnul mõjub hästi see, kui kõik sammud läbi mõelda ja küsida endalt, et mis siis, kui midagi sellist juhtubki? Kas see on maailma lõpp? «Ja kui sa mõtled selle hirmu nii-öelda läbi, siis mõistad, et tegelikult ei olegi see mingi katastroof ja midagi hullu ei juhtu, kui ebaõnnestud.»

Tudengisaadik Anna: Tartus õppimine on elu peapeale pööranud

Jurmalast pärit Anna Amelija Selecka jaoks on Tartus õppimine natuke nagu muinasjutt, sest just siin käisid ülikoolis ka Noor-Läti kultuuritegelased.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

«**L**äti ajaloos oli aeg, kus noored kultuuritegelased – luuletajad, kirjanikud, filosoofid – nägid suurt vaeva, et just Tarbatus õppida. Minu jaoks oli päris naljakas, kui taipasin, et Tarbatu ja Tartu on sama linn, ja lähen õppima samasse kohta, kuhu sajandid tagasi kuulsad kultuuritegelased Riias jala õppima kõndisid,» naerab Anna lustlikult.

Anna alustas juba keskkoolis moedisainiga. 11. klassi lõpus oli tarvis kirjutada uurimustöö ja praktiline neiu tahtis ka ise midagi praktilist teha. Mitu aastat moeblogi pidanud Anna otsustas teha moekollektsiooni ja sellest kogemusest kirjutada. Kuidagi jõudis tema looming Läti poodidesse, tulid kliendid ja elumuutus.

JÕUDIS ÄRINDUSENI MOE KAUDU

Tavalisest koolitüdrukust sai kiiresti stilist ja personaalne moenõustaja. Üsna pea palusid koostööpartnerid temalt abi ka moeturunduse ja sotsiaalmeedia

haldamise alal.

Pärast keskkooli lõppu taipas neiu, et tal on kaks valikut. Kas minna kõigepealt õppima moodi ja pärast seda äri – või vastupidi. Valik langes teise variandi kasuks ja saatuse tahtel jõudis noor lätlanna just Tartu ülikooli.

«Ma tahtsin tegelikult õppima minna Stockholmi majanduskooli Riias, aga ei saanud sinna sisse. Ema soovitas mul Tartu ülikooli uurida ja avastasin, et siin saan õppida täpselt seda, mida tahtsin. Kui ma praegu vaatan oma sõpru, kes Riias õpivad, saan aru, et ma ei oleks seal koolis õnnelik olnud. Siin olen aga leidnud nii palju toredaid inimesi ja projekte, milles osaleda. Ma ei kujuta ette, et mul oleks samad võimalused kusagil mujal.»

Ühe plussina toob Anna välja oma kursuse mitmekesisuse. Inglisekeelsel õppekaval õpivad temaga koos inimesed näiteks Venemaalt, Valgevenest, Ukrainast, Soomest, aga ka Saksamaalt, Hiinast ja Singapurist. See võimaldab loengutes eri juhtumeid analüüsida eri maade kommetest ja kultuurist lähtudes ja nii õpib maailmamajanduse kohta palju rohkem.

Ka õppejõud kasutavad üliõpi-

laste eri päritolu ära ja rõhutavad rahvusvahelisuse olulisust nii õppimises kui ka ülesannetes. Tudengite jaoks otsitakse ka võimalusi osaleda rahvusvahelistes projektides ja võistlustes. Näiteks jõudis Anna meeskond võistlusel L'Oreal Brandstorm ühe Eesti parima tiimina Balti finaali.

«Meil on ka koostööprojekte teiste ülikoolidega üle terve maailma. Kui sinuga samas meeskonnas on inimesed Indiast, USA-st ja Prantsusmaalt, õpetab see, kuidas tulla ärikohtumistel toime ajavahe ja eri kultuurikogemusega,» toob neiu näiteid.

Anna esimesel ülikooliaastal alustas TÜ-s ka tudengisaadikute projekt, millega aktiivne neiu liitus. Kui küsida, mida tudengisaadiku amet tähendab, toob naerusuine Anna järgmise muinasjutuparalleeli.

VÄLISÜLIÕPILASTE HALDJAST RISTIEMA

«Põhimõtteliselt on tudengisaadik haldjast ristiema kõigile välismaalastele, kes tahavad sinu ülikooli õppima tulla,» jutustab ta. Huviliste küsimustele tuleb vastata nii haridusmessidel kui ka kirja teel. Saadikute põhiline ülesanne on tutvustada ülikooli

enda rahvuskaaslastele, aga laadetele saab minna ka muudesse riikidesse.

Ülikoolide kodulehtedel on suur osa vajalikku infot olemas, tulevased üliõpilased tahavad oma küsimustele vastuseid saada aga inimeste käest, kellel endal sealne välistudengi kogemus olemas.

Anna sõnul küsitakse enamasti üliõpilaste igapäevaelu kohta: kust midagi osta saab, milline on seltsielu, mis võimalused on keelt oskamata kohapeal tööd leida ja kui raske on Tartuga üldse kohaneda.

«Viimasel ajal on küsimused läinud üha spetsiifilisemaks. Tahetakse väga konkreetseid selgitusi, miks just Tartu ülikool või mõni teaduskond on see koht, kuhu nad peaksid õppima tulema. Sellest, kui ütled, et ülikool on hea tasemega ja sulle siin meeldib, enam ei piisa,» kinnitab ta.

Õnneks on tudengisaadikutel lai tutvusringkond ja spetsiifilisetele küsimustele leiab vastused koos toetavate selgitustega kas mõne kolleegi, programmijuhi või dekaani käest.

Neiu meelest on Tartu välistudengite vastu väga sõbralik linn. Lahked eestlased rääkivat hästi inglise keelt ja kui vaja, tõlgitakse isegi üürilepingu inglise keelde, et uustulnuk sellest täpselt aru saaks.

«Tartu puhul on hämmastav see, et kuigi tegu on üsna väikese linnaga, kus sa lihtsalt ei saa ära eksida, leiab siin alati midagi, mida teha. Ma olen leidnud tohutult palju uusi tutvusi ja seeläbi kogemusi, aga samas olen saanud ka aega rahulikult mõelda ja iseenda soovides selgusele jõuda,» selgitab ta.

Samuti olevat uskumatu,

kuidas nii väike koht võib olla nii rahvusvaheline. Muidugi toob Anna üheks selliseks näiteks Rütli tänava, mida tuleks peopõlvuritel vältida vähemalt neljapäevast laupäevani, kui mitte rohkem.

Kooliaasta ajal on see peaaegu igal õhtul rahvast nii pungil, et muidu 30 sekundiline jalutuskäik Treffneri nurgalt Kohvipausini venib vähemalt pooltunniseks. Ilmselt isegi pikemaks, sest seal kohtab alati tuttavaid, kellega juttu rääkima jääda.

TÖÖ AITAB PAREMINI ÕPPIDA

Üheks olulisemaks kogemuseks peab Anna õpingute kõrvalt töötamist. Ta ütleb, et erialane töö aitab loengutes õpitut hoopis teises valguses näha ja annab teooriale kohe praktilise kinnistava väljundi.

«Ma õpin ärijuhtimist ja tudengisaadikuna saan õpitut ka kohe rakendada ja vaadata, kuidas see töötab. Näiteks olen saanud osaleda programmi logo ja veebilehe loomisel. Turundus saab olla väga lahe, kui sellesse ka niimoodi suhtuda,» räägib ta.

Kui ta käib Läti hariduslaadadel Tartu ülikooli tutvustamas, küsivadki sealsed tulevased tudengid Annalt tihti, kas Tartus on võimalik ülikooli kõrvalt tööl käia.

«Ma usun, et see sõltub igast inimesest endast. Juba praegu on näha, et töö või praktika leidmine muutub üha lihtsamaks – ka siis, kui sa eesti keelt ei oska. Ja praktikakogemust ei tohi siin üldsegi alahinnata. Eestis ja Tartus on palju põnevaid ettevõtteid, kelle igapäevatöö käib inglise keeles ja kes võivad asjalikule praktikandile tulevikus väga head tööd

pakkuda.»

Anna ise töötab koolitööde ja tudengisaadiku ülesannete täitmise kõrval umbes kuue suurema kaubamärgi heaks. Üks neist on luksuslik kingapoekett Madam Bonbon, mis aitas Annal oma moekollektsiooni esitleda. Samuti on selles nimekirjas populaarne Läti *online*-moepood Creative Latvia.

«Ma otsin alati lisategevust, sest see teeb õppimise huvitavamaks. Töö esitab sulle väljakutse, paneb su oma aega paremini planeerima. Kui sul on rohkem asju, mida teha, siis leiad ka aega ja võimalust rohkem teha!» seletab Anna.

Eelmisel kevadel sai ta töökohta ka firmas Click and Grow, kuhu soovitas teda üks vanemal kursusel õppiv lätlasest tudeng. Anna tegeleb nüüd ettevõtte sotsiaalmeedia, disaini ja turundusega ning on selle võimaluse üle üliõnnelik.

KONTAKTID LOOVAD VÕIMALUSI

«See on nii huvitav töö! Ja see on mulle andnud nii palju,» õhkab neiu.

Ta meenutab, et kui ema talle ja vennale lapsepõlves rääkis, et elus on kõige olulisemad kontaktid, siis ei saanud kumbki aru, miks. Nüüd aga, kui tal tänu sellele tööle on tutvusi ka CNN-is, moeajakirjas Vogue, Google'i firmas ja mujal, saab ta aru, milliseid võimalusi kontaktid tulevikuks luua võivad.

Anna ei oskagi praegu öelda, mida ta järgmisel või ülejärgmisel aastal teeb, sest võimalusi on lihtsalt nii palju. Kui kõik läheb plaanipäraselt, lõpetab ta bakalaureuseõpingud järgmisel suvel. Kas või kus edasi õppida, on aga veel

lahtine.

«Kunagi arvasin, et järgmisena võiks minna Harvardisse või Oxfordi äridust õppima. Praegu usun aga, et see ei sobiks mulle. Ma tahan kooli kõrvalt töötada ja sealse õppekoormusega ei oleks see lihtsalt võimalik.»

Anna mõttes on peaaegu ühel pulgal variandid minna õppima Suurbritanniassa või Itaaliasse moeäridust, Soome rahvusvahe-

list turundust või jääda Eestisse.

Siin pole ta küll veel ühtegi piisavalt põnevat magistriprogrammi leidnud, aga praegused ülemused Click and Grows vihvavad, et ta võiks Tartusse jääda. Et firmal on kontorid ka näiteks Ameerikas ja Dubais, pakuks ka see variant võimalust keskkonnavahetuseks.

«Ma usun, et kui teha seda, mida tõeliselt armastad, siis ei

piirdu asi ainult sellega, et oled oma alal üks parimaid. Elu annab sulle lisavõimalusi. Näiteks mina alustasin moekollektsiooniga, mis tõi mind Tartusse, kus olen saanud rohkem võimalusi kui oleksin osanud eales oodata. Otsus Tartu ülikoolis õppida on mu elu heas mõttes pea peale pööranud – kindlasti jääb see üheks parimaks ja tähtsamaks verstapostiks mu elus.»

Naerusuine Anna näitab Fortuuna tänaval asuva Click and Grow kontori kasvatuba, kus nutipottides vahavad mitmesugused maitsetaimed.

Interaktiivsus murrab ülikooli sisse ja viib tudengid põllule

Merilyn Säde
merilyn.sade@ut.ee

Alates sellest õppeas-tast on Tartu ülikooli Euroopa kolledži kaks magistriõppeprogrammi, «Euroopa Liidu ja Venemaa uurin-gud» ning «Euroopa õpingud», muutunud interaktiivsemaks ja saanud mitmete erialade õp-pejõudude kaasamisega uue ja huvitava näo.

Eelmainitud kahte programmi on kaasatud varasemast rohkem näiteks sotsiaalmeediat Facebooki arutlusrühmade näol. Õppe-jõud esitab tudengitele iga kuu küsimuse ning üliõpilastel tuleb

teatud aja jooksul sel teemal oma-vahel arutleda. Samuti kasutatakse varasemast enam mitmesuguseid aktiivõppemeetodeid, juhtumi-põhiseid analüüse, rühmatöid ning üliõpilastel tuleb loengu-ruumist rohkem «välja murda», käia ringi ning otsida vastuseid ka mujalt kui vaid iseenda või õppejõudude peast.

Euroopa Liidu ja Venemaa uu-ringute esimese aasta magistrant Anette Parksepp peab muudatusi oluliseks. «Kõik on palju interak-tiivsem, tudengitega suheldakse rohkem ning seminarid on pigem lõbusad, kuigi me arutleme ja vastame erinevatele küsimuste-le, mis võivad tihti puudutada

üsna tõsiseid teemasid,» rääkis Parksepp.

Õppeprogrammi muudatuste üks eesmärke on ka see, et tuden-gid saaksid omavahel lähedase-maks ning suudaksid raskuste puhul üksteisele toeks olla. Sel semestril pandi nad kord juba proovile, nimelt ühel septembri-kuu nädalal meie naaberriiki Lätti reisisid.

KARTULID, MUDA JA PAHAMEEL

Tudengid viibisid Lätis terve nädala, töötades esialgu nädala-vahetusel ühes maakohas asuvas farmis ning veetes ülejäänud nädala Riias eri organisatsioonide

ning ministeeriume külastades.

«Meid viidi nädalavahetuseks mingisugusesse maakohta, mis oli tsivilisatsioonist täiesti eraldatud. Kui me Riias teistele lätlastele ütlesime, kus me käisime, siis mitte keegi ei teadnud, kus see koht asub – nad ei olnud sellisest kohast kuulnudki,» rääkis Anette Parksepp. Tudengid viidi metsade ja põldude vahele, kus asus mitmekorruselise majake, mille terrass ulatus järvele. «See nägi väga idülliline välja,» meenutas Parksepp.

Kui üliõpilased olid endale võõras maamajas söögi valmis-tanud ning kõhu täis söönud, võis tööpäev alata. Tudengid

jagati tööühendadesse, sest vaja oli nii kartulit võtta kui ka korjata ube ja kõrvitsaid. «See oli üsna kohutav, sest ma olin esiteks juba Eestis kartuleid võtnud ning teiseks, Läti muld oli kuidagi väga niiske ja kleepuv, sealt ei saanud üldse kartuleid kätte,» jutustas Parksepp.

Taluperemees ajas kartulivaod lahti väikese traktoriga, millel oli järel hargilaadne riistapuu, mis vagusid lahti tõmbas. «Aga see ei töötanud kuigi hästi, sest kartulid jäid kõik mulla sisse kinni ja me pidime need hargiga ise välja kaevama. See oli ikka tõeline töölaager,» muigas ta.

«Tegelikult olin ma üsna vi-

hane, sest ubade korjamise tiimis olnud inimesed lihtsalt istusid ja siis vahepeal korjasid natuke ube. Nad naersid ja puhastasid neid ja meie pidime samal ajal mulla sees müttama ja kartuleid maast lahti kraapima,» kirjeldas Parksepp.

Järgmisel päeval anti üliõpilastele uus ülesanne: kopratamm tuli maatasa teha. «Ühed meist pidid tammi lõhkuma ja jões seisma, et vesi saaks ära voolata. Teised korjasid puuoksi ja tegid tuld,» ütles Parksepp. Mida rohkem aga kopratammi lõhuti, seda madalamaks jäi vesi ning üsna pea tuli ka ise vette astuda, et tööd jätkata. «Lõpuks ma seisin jões ja kae-vasin muda. Ja siis hakkas muda

«Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute» õppekaval tudeerivad üliõpilased müttasid Lätis õppereisil olles mullas ning korjasid lisaks ubadele ja kõrvitsatele ka kartuleid.

Fotod: 3x Silver Bohl

vajuma, mina jäin jalaga sinna kinni ning komistasin ja lendasin vette,» kirjeldas magistrant raskeid katsumusi õppereisil.

Õhtul tuli tudengitel mõtiskleda, mis oli nende kahe päeva mõte ning kuidas see neid arendas nii indiviidi kui ka ühise grupina. Tudengitega olid kaasas ka arenguseminari õppejõud, Euroopa kolledži turundus-spetsialist Silver Bohl ja direktor Kristiina Tõnnisson. «Õhtust süües pööras Kristiina tähelepanu teemadele, mida me enda jaoks lahti mõtestada võiksime, see oli väga hea, sest aitas oma tegevusele väärtuse ja põhjuse leida,» sõnas Parksepp.

«Kui kogu selle reisi üle järele mõelda, siis tegelikult aitas kartulite korjamine ning koos naljade tegemine meil lähedasemaks

saada ja meil tekkisid esimest korda oma *inside*-naljad,» tõdes Parksepp. Samuti aitas õppereis tema sõnul kasvõi omavahel tööde jaotamise järgi näha, millised on kursusekaaslased: kes võttis endale liidri rolli ning kes jäi hoopis meelega tagaplaanile. «Selle reisi jooksul oli väga palju selliseid väikeseid detaile, mis aitasid meil üksteist inimestena paremini tundma õppida.»

LÄBI RASKUSTE SÕPRUSENI

Magistrandi arvates oli õppereisi mõte kasvatada rühmatöö oskusi ja koostöötamise tunnetust. «Lisaks sõpradeks saamise väärtus, sest kui me Lätti sõitsime, istusin ma koos ühe Ukraina tüdrukuga ning kui me tagasi tulime, ütles ta mulle: «Mõtlesin kui imelik, kui

me sinna läksime, siis me olime põhimõtteliselt võõrad inimesed ja nüüd tagasi tulles oleme sõbrad,» rääkis Parksepp ja lisas, et ta tunneb, et nad on tõesti oma kursusekaaslastega lähedasemaks saanud.

Tartu ülikooli Euroopa kolledži direktori Kristiina Tõnnissoni sõnul on üheks õppereisi suurimaks eesmärgiks tõesti see, et tudengid kasvaksid rühmana kokku. «Et nad moodustaksid õpikogukonna, kus kellegi «maha kukkumisel» on teised valmis abistama ning et edasi liigutakse koos,» ütles Tõnnisson.

Reisi teise eesmärgina tõi direktor välja, et kuna paljud üliõpilased ei tea veel täpselt, millest oma magistratööd kirjutada, siis oli Riias eri organisatsioonides käies hea võimalus end võimalike

teemadega kurssi viia. «Kolmas põhjus oli see, et üliõpilastel tekiks tunnetus, et esialgu sarnasena tunduvad asjad või näiteks riigid on tegelikult väga erinevad. Näiteks arvatakse, et Balti riigid on väga sarnased, nüüd nad nägid, et Läti on võrreldes Eestiga teinud tegelikult hoopis teistsuguseid valikuid.»

Euroopa kolledži asedirektor õppetöö alal, Olga Bogdanova, ütles, et kõige suuremad muudatused puudutavadki õpetamismetoodikat. «Otsustasime, et tahame kasutada probleemipõhist õpet ning koolitame oma õppejõude, et nad oskaksid kasutada aktiivõppemeetodeid,» sõnas Bogdanova. Aktiivõppemeetodid aitavad tudengitel seostada õppetööd reaalse eluga või vastupidi. «Näiteks on meil juhtumipõhine õpe, et võetakse käsitleda mingisugune konkreetne juhtum ja uuritakse selle eri külgi ja mõjusid.»

Asedirektor tõi näite, et kui tu-

dengid peavad käsitlema Breiviku juhtumit, mis leidis aset Norras, siis tuleb neil vaadelda seda eri nurkade alt. «Tuleb uurida, kuidas mõjutab see Norra majandust, poliitikat, sotsiaalset elu, milline on noorte arvamus, kuidas on see mõjutanud rahvusvahelisi suhteid jne,» selgitas asedirektor.

PERSONAALNE LÄHENEMINE

Samuti on varasemast rohkem püütud ainetesse tuua diskussiooni. «Meie algne idee oli, et me loobume üldise loengutest, et õppejõud ei räägi baasteadmisi tudengitele loenguvormis, vaid neil tuleb raamatut lugeda ja seminaris arutletakse selle üle koos,» rääkis Bogdanova. Peale selle püütakse käia võimalikult palju klassiruumist väljas ning vaadata teemadega seotud filme. «Näiteks viime nad Tallinnasse ja külastame riigikogu, et praktikute käest otse uurida, kui neil on näiteks mõnda raamatut lugedes

küsimusi tekkinud,» selgitas asedirektor.

Kristiina Tõnnissoni sõnul on olulisi muudatusi tehtud ka uurimismetoodites ja praktika ainetes. Ehk kui varem oli magistratööprogrammis eraldi metoodikakursus, siis nüüd on üritatud see ainetes vahel ära jagada. «Me ei õpeta mitte ainult metoodikat, vaid metoodikaosa tuleb ainetes sisse koos küsimusega.»

«Praktika puhul «hüppasime» samuti uuele tasandile ehk jagasime selle sisuliselt kolmeks osaks: korralduslik praktika, analüütiline praktika ja töökohal tehtav praktika,» selgitas Tõnnisson. Praktika kaks esimest osa sooritab tudeng ülikoolis. «Ta saab kaasa teha kas või rakendus-uuringutes või osaleda näiteks Academia konverentsil üritust juhtides ja avalikku esinemist harjutades,» rääkis direktor.

Kuna Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute magistratööprogrammis on ka arenguseminari kursus, siis selle kaudu on praktika jaotatud eri ainetes vahel. Selles seminaris seavad magistrandid oma isiklikud eesmärgid, milleni nad soovivad magistratööpe lõpuks jõuda. Siia kuulub ka ülesanne leida magistratöö teema.

«Arenguseminar on magistratöö üks osa. Seal me räägime inimesest ja tema arengust ning iga semestri alguses vaadatakse, kui kaugele on oma eesmärgidega jõutud,» ütles Tõnnisson. Arenguseminar ja selle juhendaja aitavad üliõpilastel leida ka oma magistratöö teema. Direktori sõnul on inimesele keskkondumise ja toetava keskkonna loomine tähtis, sest see muudab ülikooliaja meeldejärvaks ning pakub üliõpilastele kõige rohkem arenguvõimalusi.

Traktori järel olev riistapuu ei töötanud kuigi hästi ning jättis kartulid mulla sisse kinni, mistõttu tuli need sealt hargiga välja kaevata.

institutsionaalne akrediteerimine

arengukava põhikiri

Tartu ülikool

Eesti maaülikool

ülikooli seadus

Tallinna tehnikaülikool

Tallinna ülikool

Kõrgkoolid seisavad samade küsimuste ees

Tartu ülikoolis on sel aastal pälvinud suurt tähelepanu tähtsad dokumendid ja protsessid, millest oleneb ülikooli tulevik: põhikiri, arengukava ja institutsionaalne akrediteerimine. Samade teemade ees seisavad tegelikult kõik suuremad Eesti kõrgkoolid.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Peale nende kolme suure teema on üha enam päevakorral ka küsimus, kas ülikoolid vajavad enda seadust. Tartu ülikoolil on oma seadus olemas alates aastast 1995. Tänavu sai teiseks oma seadusega avaõiguslikuks ülikooliks Eestis Tallinna tehnikaülikool.

TTÜ teadusprorektor Erkki Truve sõnul on 1. septembril rakendunud TTÜ seadus ülikooli jaoks muutnud päris palju asju. «Kõige olulisem on see, et märgatavalt suurenes kuratooriumi roll,» ütleb Truve.

OMA ÜLIKOOI SEADUSE KÜSIMUS

Kui varem oli TTÜ kuratoorium eelkõige nõuandev organ, mille kõik liikmed olid väljastpoolt ülikooli, siis nüüd saab 11-liikmelises kogus ülikooli liikmeid olla viis. Uus kuratoorium on ülikooli kõrgeim juhtorgan, kes vastutab ülikooli arengu eest ja tagab ülikooli eesmärkide saavutamise. Muu hulgas on selle pädevuses ülikooli põhikirja, arengukava ja eelarve kinnitamine ning rektori valimine.

«Rektori valimise kord muutus totaalset. See muutus on oluli-

selt suurem kui Tartu ülikoolis, kus rektori valib endiselt suur valimiskogu. Kui meil valis rektori enne umbes 300 inimest, siis nüüd teevad seda 11,» räägib teadusprorektor.

Samas on TTÜ nõukogul õigus panna kuratooriumi valitud rektorile absoluutne veto. See tähendab, et kuratoorium ei saa sama isikut samadel valimistel uuesti rektori kandidaadina esitada.

TTÜ seadust on ette valmistatud ja sel teemal arutelusid peetud juba alates 2005. aastast. Panuse dokumendi loomisesse andsid ülikooli nõukogu ja mitmed komisjonid, kuhu kuuluvad ka tudengid. Kui mõned aastad tagasi riigi toe puudumisel seisma jäänud protsess uuesti käima lükkati, hoiti ülikoolipere arenguga kursis nii infopäevade, seminaride kui ka teabematerjalide abil.

«Ma usun, et kindlasti on ülikoolis ka inimesi, kes pole ministeeriumist ja valitsusest läbi käinud lõpptulemusega rahul. Rektorit valiti enne umbes 300 inimesega, eelarve heakskiitmine sõltus umbes 45-st, nüüd otsustavad mõlemad asju 11 inimest – demokraatiat on vähem. Teiselt poolt on palju neid, kes ütlevad, et need muutused on head. Me saame ülikoolis teha otsuseid kiiremini ja efektiivsemalt kui

varem,» arvab Truve.

Oma seaduse loomise ideed on arutatud ka Tallinna ülikoolis ja Eesti maaülikoolis, mõlemas kõrgkoolis on oma seaduse loomine pigem lähiaastate küsimus. Maaülikooli teadusprorektor Ülle Jaakma usub, et avaõiguslike kõrgkoolide puhul on oma seadusel mõte sees.

«See annaks meile võimaluse nii enda kui ka avalikkuse, riigi jaoks välja tuua enda erisused teiste ülikoolidega võrreldes. Saaksime määratleda enda jaoks tähtsaid tegevusvaldkonnad ja nende fookuse,» põhjendab Jaakma.

Seni on see mõte maaülikoolis piirdunud kitsa ringiga, kuna enne uue arengukava valmimist ja põhjalikke üleülikoolilisi arutelusid nii tähtsaid otsuseid langetada ei tohi.

ARUTLUSEL ON ARENGUKAVAD

Maaülikoolis ongi praegu kõige olulisem teema arengukavaga seotu. Ülikoolide praegused arengukavad on tehtud aastani 2015. Seal edasi on vaja aga uusi eesmärgi.

Jaakma sõnul on see protsess küll alles algusjärgus. Esialgu teeb tööd arengukava töörühm, mille ülesanne on üle vaadata lõppeva arengukava tulemused ja hinnata, kuidas on ülikool seda täitnud.

«Tahame analüüsida kõiki momente ja mõelda, kas midagi on ka

vajaka jäänud või kas arengukavast on ülikooli eesmärkide saavutamiseks üldse kasu olnud. Kindlasti vaatame üle ka selle, kas praegune visioon ja missioon jäävad püsima või tingivad muutused ülikoolis ja ühiskonnas nende ümbersõnastamise,» räägib Jaakma.

Samuti peab põllumajanduse, loomakasvatuse, metsanduse ja muude seonduvate alade spetsialiste koolitav kõrgkool jälgima, mis toimub tööturul. Jaakma rõhutab, et eriti tähtis on koostöö valdkonna tootjate ja ettevõtjatega, kelle ootused annavad suuniseid, mis eesmärke uues arengukavas püstitada.

Töörühm kaasab arenguseminaridel arengukava arutellu nii ülikooli töötajaid kui ka üliõpilasi. Arengukava projekt saab valmis järgmiseks kevadeks ja ideaalised võetakse maaülikooli uue arengukava aastani 2020 vastu aasta pärast, järgmisel sügisel.

Tallinna ülikooli senat peaks TLÜ uue arengukava vastu võtma juba detsembrikuu istungil. Rektor Tiit Land kinnitab, et uue arengukava koostamine on ülikoolis olnud üks tähtsamaid tegevusi umbes viimased poolteist aastat.

«Meie arengukava koostamisse on kaasatud väga suur hulk ülikooli liikmeid, nii akadeemilised kui ka mitteakadeemilised töötajad, üliõpilaskond ja välispartnerid. Sisus oleme üldiselt kokku leppinud, veel on jäänud peamiselt mõned lingvistilised küsimused, kuidas täpselt midagi nimetada,» räägib Land.

Arengukava on arutatud mitmetes töörühmades ja senati komisjonides. Samuti käivitas ülikool aasta alguses lühivideote sarja «Tallinna ülikool 2020», kus nii valdkondade kui ka välispartnerite esindajad avaldasid arvamust, milline peaks TLÜ nende arusaama järgi aastal 2020 olema. Arutelud

päädis suure visiooni- ja arengukonverentsiga 11. septembril.

Tallinna ülikooli uus arengukava on fookusvaldkondade arendamise keskne. Kõrgkooli tulevikuvision on olla targa eluviisi eestvedaja ja kujundaja Eestis. Selle poole püüeldakse viies fookusvaldkonnas: haridusuuendus, terve ja säästev eluviis, digi- ja meediakultuur, kultuurilised kompetentsid ning avatud ühiskonnakorraldus ja valitsemine.

«Need pole klassikalised teadusvaldkonnad, vaid nüüdisaegsed kombineeritud valdkonnad, mis eeldavad erialadevahelisust. Näitame sellega selgelt välja, mis võiks olla Tallinna ülikooli roll ühiskonna jaoks laiemalt,» seletab rektor.

Et TTÜ-s alustab 1. jaanuaril uus kuratoorium ning tulekul on ka rektoraadi vahetus, pole seal uue arengukava kohta veel midagi kindlat öelda – selle koostamise protsess on alles ees. Küll on Erkki Truve sõnul uuele rektoraadile koostatud lühike üleminekudokument, kus on sõnastatud paari lähema aasta tegemised, mis on ülikooli jaoks tähtsad.

«Kogemus on näidanud, et uue rektoraadi kohanemine kestab umbes aasta ja uue arengukava valmisaamine võib aega võtta. Need soovitusel aitavad loodetavasti üleminekuperioodi tasandada. Õnneks suudame praeguse seisuga aastaks 2015 tehtud plaanid laias laastus kenasti ellu viia,» ütleb Truve.

PÕHIKIRJAD TULEB AJAKOHASTADA

Möödunud suvel oli üks põhilisi teemasid kõrgharidusest rääkides Tartu ülikooli uus põhikirja, mille puhul keskendus avalikkus praeguste teaduskondade ühendamise-

le nelja valdkonna alla.

«Mina olen isiklikult sügavalt veendunud, et struktuurimuudatusi ei tohi teha ainult muutuste pärast. Halvemal juhul taheti muutust teha muutuse pärast, paremal juhul on nelja teaduskonna moodustamise taga targad ja head mõtted, aga kahjuks kadusid need kõrvalt vaadates melu taha lihtsalt ära. See oleks nõudnud põhjalikumalt sisekommunikatsiooni,» arvab TTÜ teadusprorektor.

«Konservatiivse inimesena arvan ma isiklikult, et klassikalises, sadu aastaid vanas ülikoolis peaksid usu-, õigus-, filosoofia- ja arstiteaduskond igal juhul eksisteerima. Kas ja mis veel nende kõrvale mahub, on juba iga konkreetse ülikooli sisemiste otsuste küsimus,» lisab Truve.

Maaülikooli teadusprorektor oletab omalt poolt, et ilmselt reageerisid inimesed põhikirja puudutavale teabele aktiivsemalt alles siis, kui muutused muutusid reaalsemaks.

«Küsimused, mille ümber kired möllama hakkasid, ei olnud ju uued, kõiki neid teemade kohta oli infot edastatud pika aja jooksul. Teisalt olid need reaalsed probleemid, mis inimestele muret valmistasid,» ütleb Ülle Jaakma. Ta lisab, et õnneks ei olnud kõrvalt asjade käiku jälgides näha, et TÜ juhtkond oleks midagi vaka all hoidnud, vaid oli suhtlusele avatud.

Teistes ülikoolides ei ole põhikirja muutmine nii suurt poleemikat tekitanud kui TÜ-s – nii suuri muutusi mujal veel plaanis pole. Pigem tegeletakse jooksvalt kehtivatesse põhikirjadesse teistest dokumentidest sõltuvate muutuste sisseviimisega.

Jaakma sõnul peab täiesti uue põhikirja tegemiseks tulema alusteave näiteks arengukavast

tingitud muutustest, kui selleks tekib vajadus. Et maaülikoolis on uue arengukava koostamine alles algusjärgus, ei näe ta praegu selliseks muutuseks põhjust.

Tallinna ülikooli rektori Tiit Landi sõnul vajab ka nende ülikooli põhikirja muudatusi, mis on tingitud uuest arengukavast ja seal välja toodud fookusvaldkondade arendamisest. TLÜ-s toovad need kaasa ka struktuurimuutuse.

«Praegu on Tallinna ülikoolil 19 akadeemilist instituuti, lisaks veel kuus kolledži õigustega akadeemilist üksust. Tulevikku vaadates on näha, et üliõpilaste arv väheneb. Meil on praegu plaan moodustada viis suuremat akadeemilist üksust. Eesmärk on koondada pädevus suurematesse üksustesse, mis peavad võtma selge vastutuse arengukavas seatud fookusvaldkondade arendamise eest,» selgitab Land.

Küll teeb täiesti uue põhikirja TTÜ – see peab olema kooskõlas septembris jõustunud Tallinna tehnikaülikooli seadusega. Erkki Truve ütleb, et uue põhikirja eelnõu kiitis ülikooli nõukogu oma oktoobrikuu istungil heaks, küll võib seda aga muuta uute õigustega kuratoorium.

«Põhikirja ei ole veel vastu võetud, seega ei saa ma ka kommenteerida, mis muutusi võiks see kaasa tuua. Praegu on tegu eelkõige nii-öelda kosmeetiliste muutustega. Ma usun, et jaanuaris alustav uus kuratoorium võtab aga põhikirja ka sisuliselt ette ning võib-olla oodatakse otsuste tegemiseks ära ka uus rektoraat,» arvab Truve.

INSTITUTIONAALNE AKREDITEERIMINE

Ülikooliseaduses on sätestatud ka see, et kõik kõrgemad õppeasutused peavad vähemalt kord seitsme

aasta jooksul läbima institutsionaalse akrediteerimise. See on välishindamine, mille käigus hinnatakse ülikooli juhtimise, töökorralduse, õppe- ja teadustegevuse ning õppe- ja uurimiskeskonna vastavust õigusaktidele, ülikooli eesmärkidele ja arengukavale.

Praeguseks on teada kümne Eesti kõrgkooli hindamisotsused, hindamiskomisjoni vastuvõtmine või tulemuste teadasaamine seisab ees veel 12 ülikoolil. Tartu ülikool ootab välishindamist 2015. aasta kevadel.

Üks esimesi kõrgkooli, kes institutsionaalse akrediteerimise läbis ja sai 2012. aastal akrediteeringu järgnevas seitsmeks aastaks, oli maaülikool. Ülle Jaakma soovib neil, kel hindamine veel ees, kaasata protsessi võimalikult palju inimesi.

«Siin on väga tähtis meeskonnatöö, eneseanalüüs on kasulik tervele ülikoolile. Mida rohkem inimesi protsessist teab, seda paremini oskavad nad hindamiskomisjoni küsimustele terve ülikooli kohta küsimustele vastata,» ütleb Jaakma.

Tema sõnul võib akrediteerimise puhul tõmmata paralleeli ka koduse suurpuhastusega: üle tuleb vaadata kõik omaapid ja varad. Nii võib leida väärtuslikke asju, mille olemasolu on ehk isegi ununenud ja samas saab puhastada või parandada neid asju, mis seda vajavad.

Tallinna ülikooli hindamistulemused kinnitati tänavu suve alguses. Rektori sõnul tuli kevadine hindamiskomisjoni külastäik ja sellele eelnev ettevalmistustöö kõrgkoolile väga sobival ajal – põhjalik eneseanalüüs oli arengukava koostamisel suuresti kasuks. Samuti oli abi hindamisel saadud näpunäidetest ja soovitudest

edasise arengu kavandamisel.

«Läbisime hindamise edukalt ja pälvime mõnes valdkonnas ka kiidusõnu,» räägib Land. Eriti kõrgelt hindas komisjon 70-leheküljelist eneseanalüüsi, ja tõi positiivsena välja selle, et ülikool oli enesekriitiline ning pakkus ise välja enda kitsaskohad ja võimalused, kuidas neid lahendada.

Land rõhutab, et just ausus enda suhtes ja enesekriitilisus on see, mida institutsionaalse akrediteerimise puhul silmas pida. «Tavaliselt kiputakse enese hindamisel ja kohtumistel ennast kiitma, sellega aga plusspunkte ei teeni. Komisjon on väga põhjalikult ette valmistunud ja teeb väga head tööd. Kindlasti ei tasu karta, et välishindamine on mõttetutu bürokraatia.»

TTÜ-s käisid hindajad kohal oktoobri teises pooles ja veetsid ülikoolis kolm sisutihedat päeva. Kuigi suuliselt sai tehnikaülikool kiita, tahab teadusprorektor siiski ametliku hindamisraporti ära oodata, et midagi kindlat öelda.

«Tegime akrediteerimise jaoks eeltööd rohkem kui kaks aastat. Väga suurt tunnustust tehtud töö eest tuleb avaldada meie kvaliteedijuhile Kiira Parrele ja tervele tema meeskonnale! Kõik juhtimiskeeme ja muud puudutatav materjal oli meil põhjalikult raamatutena ette valmistatud,» seletab Erkki Truve.

Truve soovib kindlasti akrediteerimise seisukohast tähtsada bürokraatlikud materjalid võimalikult hästi ja arusaadavana ette valmistada. Muidu on hindamiskomisjoni kohalviibimise ajal aega ainult nendega tegeleda, aga kui teoreetiline taust on juba varem selgeks tehtud, siis jääb hindamise ajal loodetavasti rohkem aega rääkida sisulistest asjadest. ¹

Sotsiaalselt tähtis halvakspanu

Sobimatud uskumused? Noored taidur-pilalinnud väitlemas.

Foto: Wikimedia Commons

Reaktsioonid kellegi teise uskumustele ja soovidele, nende heakskiit või halvakspanu, on sotsiaalses tunnetuses asendamatu tähtsad, leiab vaimufilosoofias doktoritööd kaitsnud Uku Tooming.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

Sinu doktoritöö keskmes on kellelegi uskumuste ja soovide omistamise kommunikatiivne tähtsus nn rahvapsühholoogias, tavamõistuslikult. Mida see õigupoolest tähendab ja eeldab? Kas vahetut sõnalist suhtlust kindlat tüüpi olukordades?

Teise inimese keelise käitumise põhjal on see kõige loomulik: omistame talle mingi uskumuse või soovi, kui ta ise ütleb, et arvab või tahab midagi.

Aga uskumuste ehk arvamuste

omistamise kommunikatiivse tähtsuse mõte on selles, et kui ka inimene ise ei ole midagi konkreetset väitnud, saan ma kohelda teda nii, nagu ta oleks. Talle uskumust omistades ma põhimõtteliselt ka väidan tema eest.

Näiteks, meil on isik, kes ei ütle kunagi midagi rassistlikku. Räägib, et kõik rassid on võrdsed, ma väldin rassiste, aga samas käitub ikkagi selgelt rasse diskrimineerival viisil. Sel juhul võin põhimõtteliselt ikkagi kohelda teda inimesena, kes on väitnud, et rassid ei ole võrdsed.

Uskumuste või soovide omistamine läheb selles mõttes

verbaalsusest kaugemale. On fundamentaalne tegevus, mida ma ei pruugigi tähele panna.

Kas võiks öelda, et kaudselt toimub see kõigis suhtlussituatsioonides?

Mitte tingimata. See on suhtluses väga läbiv element, aga samas on uskumused ja soovid siiski proportsioonilised hoiakud, mingis mõttes kõrgema tasandi vaimuseisundid.

Baastasandil on meie suhtlusviisid mittekeelised: žestikuleerimine, näoväljendused. Arvatakse ka, et näiteks lapsed ei olegi enne neljandat eluaastat või-

melised uskumusi omistama. See on üsna keerukas võime: sisaldab hoiakukomponenti. Aga hoiakul on sisu, mida laps ei suuda hästi eristada.

Samas, arengupsühholoogias nähakse ka uskumuse omistamist tihti n-ö teadvusevälise protsessina, kus lihtsalt töötab mingi automaatne kognitiivne mehhanism. Et näiteks tänaval käies omistab aju kogu aeg teistele hoiakuid.

Mina nõustuks selle nägemuse kriitikutega, kes arvavad, et seal, kus polegi nagu vaja uskumusi ja soove omistada, saame hakkama lihtsalt sotsiaalsete rutiinidega.

Need on situatsioonid, kus me n-ö ei mõtle?

Mingis mõttes jah. Esitad poes tellimuse ja annad raha. Vahel võib-olla küsib müüja ka midagi, aga pigem saab asja aetud teise siseellu süüvimata.

Aga juba introspektiivselt tundub mulle siiski, et uskumuste ja soovide omistamine ei ole üldse nii perifeerne osa meie praktikast. Kui me tegutseme teadlikult, on see, mida inimene arvab ja tahab, üks fundamentaalsemaid küsimusi, mis esile kerkib. Isegi kui see on väga lihtsalt vastata.

Viitad töös, et praegune rahvapsühholoogiline käsitlus uskumuste ja soovide omistamisest on mõnes mõttes puudulik.

See ei ole minu enda uudne argument, aga väidan, et rahvapsühholoogiat puudutavas kirjanduses on n-ö üle vaadatud reaktsioonidest, mis tulenevad hoiakute omistamisest. Näiteks nõustumine uskumusega, mille ma kellelegi omistasin, või soovi halvakspanek.

Aga see on peamisi asju, mida

uskumuste ja soovide omistamine meil teha võimaldab: ise mingil viisil teisele reageerida. Ilma hoiaku omistamiseta see reageerimine võimalik ei ole. See esmane reaktsioon on ka kõigi edasiste reaktsioonide võimaliku tingimuseks.

Seda arvesse võttes saame hoiakute omistamist mõista nn kommunikatiivse kontseptsiooni kaudu: kellelegi uskumust omistades kohtleme teda nii, nagu ta oleks midagi väitnud. Soovi omistades aga nii, nagu ta oleks midagi käskinud. Seejuures saame ka ise omistatud väite või käsuga nõustuda või mitte nõustuda. Näiteks võtta ise omaks inimese hoiaku, kuna ta on sotsiaalselt autoriteetsemal positsioonil kui meie.

Kuidas haakub sellega kellelegi omatahtsi identiteedi omistamine või n-ö sildistamine? Kui tänaval karjub veidra välimusega võõras mees, leiad, et tegemist on n-ö hulluga. Aga sellega omistad talle kohe ka mingi oletusliku komplekti hoiakuid.

Pigem võin ära fikseerida, et hullud käituvad teatud viisil. Aga täiesti jabura käitumise puhul olen ikkagi üsna pimeduses selle suhtes, mida see mees täpselt tahab. Sel juhul ei pruugi olla ka hoiakute omistamist ja nendega nõustumist-mittenõustumist.

Donald Davidson (analüütilise filosoofia suurkuju – toim) arvas, et hoiakute omistamise tingimuseks on see, et inimese käitumise eesmärk oleks ratsionaalne. Mina lisan, et omistamisele peab olema ka võimalus kohe reageerida.

Juhuslikkust, teadvustamatust või mitteratsionaalsust sa hoiakute omistamisel seega väga

suurel määral ei näe?

Oli suur vaidlus, mis ei lahene-nud, aga millest räägitakse praegu vähe: et kui tähtis on ratsionaalsus rahvapsühholoogias. Minule on kõige sümpaatsem Christopher Chreniak (Ühendriikide Marylandi ülikooli kunagine filosoofiaprofessor – toim), kes räägib minimaalsest ratsionaalsusest. Davidson ootas inimestelt peaaegu ratsionaalse valiku teooria alusel toimimist. Chreniakil on uskumustes lihtsalt minimaalne kooskõla. See tundub kuidagi mõistlik.

Oma töö ratsionaalsusprintsibiiga seostamisega võiks tulevikus tegeleda. Nõustumine-mittenõustumine või heakskiit-halvakspanu eeldavad ilmselgelt teatavat sorti ratsionaalsust.

Kuidas sinu loodud ideestikku argiellu üle saaks kanda? Näiteks avaliku arutelu kultuuri.

Filosoofias on väga mõnus olla vaatleja positsioonil. Aga tore oleks, kui teised leiaks minu tööst inspiratsiooni. Üks tuttav arvas küll, et suhtekorralduses oleks sellest kasu.

Mida sa selle teemaga nüüd edasi teed?

Tahaks edasi uurida enesekohast teadmist. Kuidas ma tean, mida

Uku Toomingu doktoritööd «Uskumuste ja soovide kommunikatiivne tähtsus» juhendas vaimu- ja õpetus- ja oponentuur Bruno Mölder ja õpeneerisid Cincinnati ülikooli professor Christopher Gauker ja Kenti ülikooli teadur Julia Tanney.

mina arvan või usun. Psühholoogide töö nätab ka, et võib-olla me ei teagi seda väga hästi. Doktoritöös argumenteerisin, et meie teadmine enda uskumustest-soovidest ei pruugi olla sugugi palju parem kui teadmine teiste uskumustest-soovidest, kuna nende omistus toimub käitumuslike kalduvuste põhjal.

Kas igasuguse enesetunnetuse uurimisel ei paista n-ö jäme ots olevat ajuteadlaste käes?

Ajuteadus ja psühholoogia on filosoofiaga niikuinii pingelises ja huvitavas suhtes.

Uskumused või arvamused ja soovid on mõisted, mida tavaelus kasutatakse väga palju. Ka filosoofia tegeleb mingis mõttes tava-keelest pärit mõistetega. Aga kui vaadata, mida neuroteadlased päriselt teevad, on nende mõistestik tihti palju peenekoelisem kui filosoofidel. Neil on huvitavaid ja ka justkui imelikke eristusi: eristatakse tahtmist ja meeldimist ja samas öeldakse, et need ei ole tavamõistuslikud mõisted, vaid midagi muud. Alused, mille põhjal nad oma konstruktsioone moodustavad, on ka teistsugused kui meie tavamõistete alused.

Vaja on mingit tõlkeprotsessi. Ja see on suur vaidlus: kuidas meie tavaelu mõisted kaardistuvad ajuprotsessidele. Näiteks minu juhendaja (TÜ vaimufilosoofia vanemteadur Bruno Mölder – toim) kaitseb interpretivismi: ajus ei ole ranges mõttes uskumusi või soove, vaid aktivatsioonimustrid. Seetõttu ei saa teha ka vahetuid tõlkeid.

Mina olen kusagil kahevahel, kuigi mu nägemus neuroteaduste ja filosoofia vahekorras on pigem mittereduksionistlik. Uskumusi ja soove olen ma mõistnud

käitumuslike kalduvuste kaudu. Reduksionist võiks need ajuprotsessidele taandada – et mis siin ikka, fikseerime mingi ajupiirkonna ja see ongi uskumus –, aga mulle tundub, et vahetult taandada ei saa. See on dispositsioonide metafüüsika küsimus, mis on väga kompleksne.

Samas, soove olen mõisteliselt hakanud seostama aga just naudingu või mõnutundega, positiivse afektiga. Kummaline tunduks idee soovidest, mille rahuldusega kaasneks vastumeelsus.

Käitumine on pooleldi midagi välimist, afekt aga midagi sisemist, võib-olla intuitsiooniga mängimine. Tundub, et afekti taandamine pelgalt ajuaktivatsioonile võib olla uskumustest lihtsam. Mind ongi hakanud huvitama oma soovikäsitlese seostamine nn afektiivse neuroteadusega, näiteks Jaak Panksepa (Tartus sündinud Ameerika psühholoog ja neuroteadlane – toim) töödega. Tegin ka ühe järel doktorantuuri projekti Oslosse neuroteaduslike mõistete võrdlusest filosoofilise afekti ja soovi mõistetega.

Aga võimalik, et pean oma vaateid ka ümber hindama, kui näiteks psühholoogidelt tuleb head tõendusmaterjali. Näiteks ka filosoofiline kaart reaktsioonidest meie omistatud hoiakute suhtes on empiiriliste uurimuste poolt väga haavatav.

Samas on mul raske näha, kuidas neuroteadlane saaks vaidlustada minu järeltust, et hoiakute omistamise tingimuseks on teatud reaktsioonide võimalikkus nende suhtes.

Mulle on meelde jäänud Robert Pepperelli, Briti kunstniku ja posthumanismi teoretiku,

manifestatsioon, et enamik filosoofilisi probleeme on vaidlused keele üle. Kuidas sina seda olukorda näed?

Analüütiline filosoofia oli ka algul mõnes mõttes ainult keelefilosoofia. Wittgenstein, üks mu lemmikfilosoofe, väitis, et filosoofia peabki tegelema keelega.

Minu jaoks on see peaaegu kiitus. Tugev refleksiivne moment keele suhtes on mulle tervitatav.

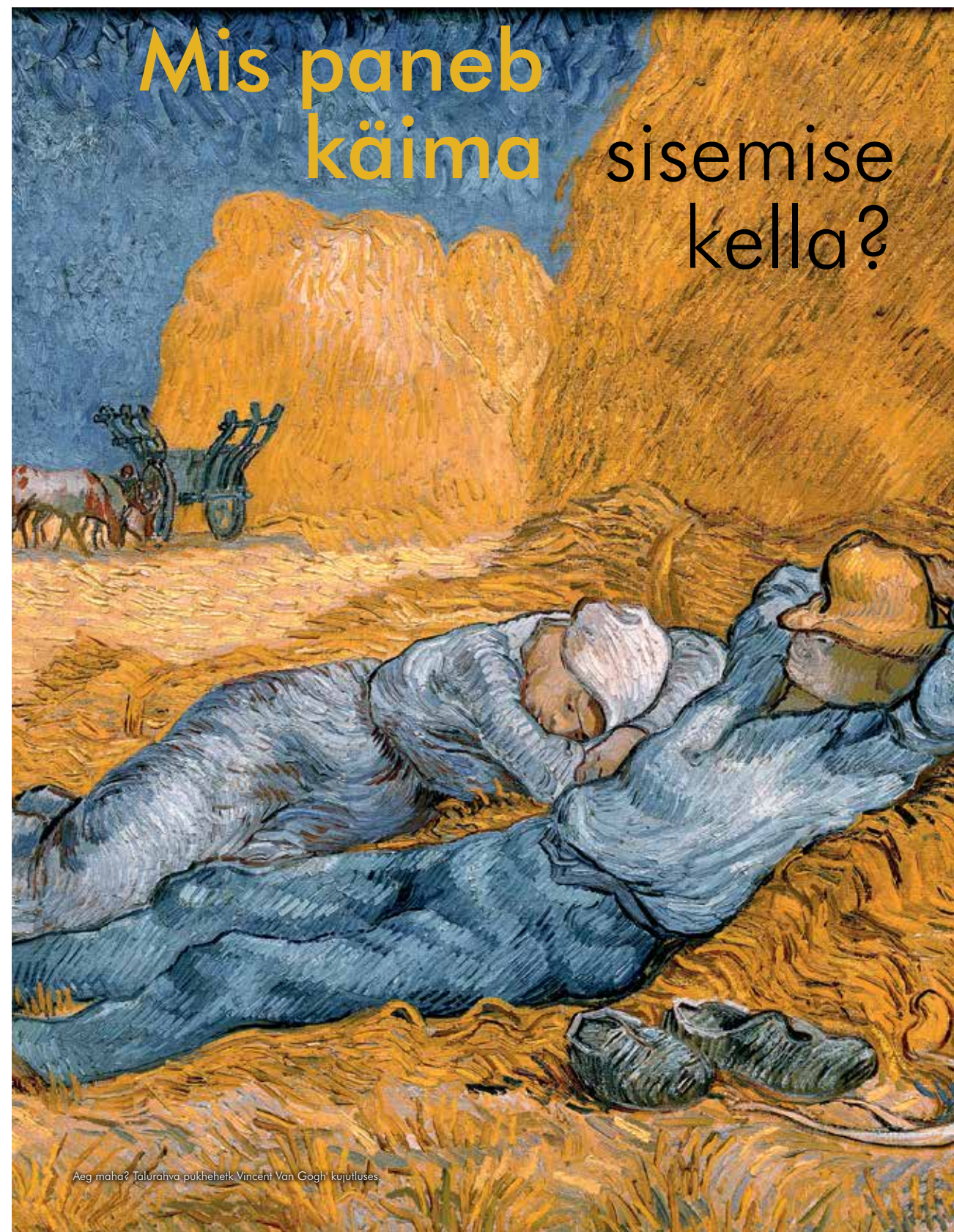
Aga praegune trend analüütilises filosoofias on tagasimineku metafüüsikasse: tihe kontakt psühholoogidega ja selle rõhutamise, et filosoofia ei tegele ainult keelega, vaid maailmaga. Üks autoreid, keda mina loen, kutsub end eksplitsiitselt teoreetiliseks psühholoogiks. Võtab kõikvõimalikke psühholoogiateaduse andmeid ja sünteesib seda laiemaks teooriaks. See on pigem nagu sünteetiline, mitte analüütiline filosoofia.

Milleni sa filosoofiaga tegeledes püüad jõuda? Töös viitad, et tahad mõjutada seda, kuidas inimesed ennast näevad.

Võib-olla see kõlab bravuurikalt, aga ma näen esmase ülesandena selgitada, mida ma täpselt teen, kui räägin uskumustest või soovidest. Alles seda teades saab aimu ka sellest, mis uskumused ja soovid ise on.

Tundub, et tihti inimesed ei mõtlegi, mida silmas peavad, kui mõisteid kasutavad. Surfatakse kasutusmustril, mis on ette antud.

Minu meelest ei tohiks filosoofia olla väga pretensioonikas. Pigem nagu esmane selgitustöö, sokraatiline alguspunkt, milles ma näen ka ajaloolist järjepidevust. Palju edasist ja võib-olla olulisemat jääb psühholoogide ja teiste eriteadlaste teha. ☹

Aeg maha? Talurahva puhkehetk Vincent Van Goghi kujutluses.

Impulsiivsete inimeste sisemine kell näikse käivat kiiremini kui teistel, kinnitab eksperimentaalpsühholoog Maria Tamm. Kella olemuses eneses aga on praeguse teaduse jaoks palju mõistatusi.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

On leitud, et impulsiivsemad inimesed teevad teistmoodi otsuseid – näiteks eelistavad võtta mingi summa raha vastu praegu, mitte aga kauges tulevikus.

Võimalik, et üks mehhanisme selle taga on n-ö kiirem sisemine kell: impulsiivse inimese silmis on ajal justkui teine perspektiiv, mistõttu tulevikus pakutav tasu tundub talle kaugemal ja seega ka kasinama väärtusega kui vähem impulsiivse inimese jaoks.

«Kui sul on väga kiire sisemine kell, siis kõik, mis sinust väljaspool on, justkui venib,» räägib TÜ eksperimentaalpsühholoogia teadur Maria Tamm, kes kaitses hiljuti psühholoogia instituudis Kairi Kreegipuu ja Jüri Alliku juhendamisel doktoritöö ajataju teemal.

Ühes töö aluseks olnud artiklitest järeltas Tamm koos kolleegidega, et impulsiivsete inimeste raskused reaktsioonide pidurdamisel ja omaenese impulsiivse käitumise hindamisel näikse viitavat kiiremale kognitiivsele tempole. Samas on teised uurijad viidanud, et impulsiivsemal inimesel võib olla ka lihtsalt intensiivsem emotsionaalne kogemus ja seeläbi häiritud infotöötlus ning tähelepanuprotsessid.

Peale selle vaatles Tamm oma töös ajataju muutumist rasketes keskkonnaningimustes ja emotsionaalsete ärritajate töötlemisel. Ent tema peamiseks sihiks oli ajataju mehhanismi laiem kirjeldamine sisemise kella mudeli abil.

Kogu teemakäsitlus kasvas välja

kõrvalprobleemina kaitsevæle tehtud uurimisprojektist, kus vaadeldi kehalist ja vaimset töövoimet kuumas kliimas. Tamm pakkus, et ehk saaks töömälu ja muude protsesside häirumist kuumas kliimas seletada keerukamate seoste kõrval ka ajataju moonutuste kaudu.

SISEMINE KELL

Karl Ernst von Baer pakkus juba 1860. aastal, et eri liikidel on eri pikkusega «tajumomendid» ja sestap voolab ka nende subjektiivne aeg erinevalt.

Esimene terviklikum käsitlus sisemise kella mehhanismist avaldati 1960. aastate algul. «Keemilist kella» – ajataju muutumist vastusena keha temperatuurimuutustele – uuriti süsteemselt aga juba kolm kümnendit varem. Siiski on sisemine kell praeguseni jäänud inimese ajataju uurimisel enim kasutatud mudeliks.

«See on hea metafoor,» leiab Tamm. «Sinna on väga hea tulemusi sisse sättida.»

Mudeli üheks tugevuseks on nii keha aktivatsioonitaseme kui ka tähelepanu suunamise kaasamine. Seega, kui aktivatsioonitase üksi nähtust ei seleta, saab mängu tuua ka tähelepanu.

Ajataju mõõtmiseks palus Tamm koos kolleegidega katseiskutel produtseerida nii intervalle (märkida nupuvajutusega, millal algab ja lõpeb näiteks 5 sekundit) kui ka hinnata tagantjärele mõõdunud vahemiku kestust. Mõlema katse aluseks on idee, et subjektiivne mulje mingist ajaperioodist hõlmab mingit teatud arvu impulsse. «Justkui oleks mingi koguja või akumulaator, kuhu need impulsid

siis jõuavad,» räägib Tamm.

Teistpidi tuleb siingi kohe sisse tähelepanu: akumulaatorisse jõuavad impulsid vaid siis, kui inimese aju peab neid sel hetkel oluliseks. «Kui tähelepanu ajalt mujale pöörata, siis impulsid ei jõua enam kogujasse ja lähevad justkui kaotisi,» räägib Tamm.

Tähelepanu puhul on siin omakorda aluseks nn afektiivse tähelepanu ideestik: tähelepanu kui ressursi pärast käib ajus võitlus, teisisõnu aju valib ja prioriteerib alati, millele lähtuvalt olukorrast tähelepanu pöörata ja millele mitte. Ohusignaale, näiteks emotsionaalseid ärritajaid, töödeldakse esmajärjekorras ja kiiremini.

Sestap tundub, et ohusignaali töödeldes pöörab aju ajale vähem tähelepanu, räägib Tamm. Negatiivne emotsioon kiirendab ajahüliku pikkust määravat taktiseadajat, mis seeläbi saadab sündmuse kestuse ajal rohkem impulsse kogujasse. Seetõttu paneme tähele rohkem detaile ja tajume negatiivsete sündmuste kestust pikemana kui tegelikkuses.

AEG JA AJU

Ajataju olemust on otsitud ka närvirakkude ostsillatsiooni sünkroniseeritusest otsmikusagaras, seni aga siiski mitte piisava veenvusega, et pakkuda nn sisemisele kellale välja samaväärne alternatiiv. Samuti pole seni leitud kindlat ajupiirkonda, mis ajataju eest ühesemalt vastutaks.

«Kui kõik meeled on n-ö muust maailmast ära lõigatud, tunneme ikkagi, et aeg liigub,» räägib Tamm. «Kui moonutatult, on iseküsimus. Aga tunne aja kul-

gemisest kui sellisest jääb ikka.»

Neurofarmakoloogiliste toimeainetega on ajataju küll suudetud mõningal määral muuta, aga oluline on ka see, millisel skaalal, viitab Tamm. Tajuliselt tähenduslikud võivad olla juba paarisajamilisekundilised intervallid. «Sekundid, mida mina uurisin, on ajataju mõttes pikk aeg,» lisab ta.

Mõnevõrra rohkem selgust on samas aju motoorika osas. Näiteks seotakse teatud liigutused üsna veendunult kindlate ajupiirkondadega. Ajataju puhul tuleb motoorika mängu näiteks selle kõnelisel raporteerimisel või mõõtmiskatse käigus nuppu vajutades.

«Kellamehhanismi» kõrval on aja tajumisse kaasatud aga ka pikaajaline ja töömälu, kus toimub võrdlus: tajutud hetke kõrvutamine meie õpitud arusaamaga näiteks ühest sekundist või minutist. Ning lõpuks toimub ajahinnangu andmisel ka otsustusprotsess.

«Ajataju ei ole ainult sisemine kell, vaid terve hulk protsesse kuni vastuse andmiseni,» räägib Tamm. «Ja impulsiivsus või muud individuaalsed omadused võivad ka ükskõik millisel tasandil mängu tulla,» lisab ta. «Inimesel võib olla kiirem kognitiivne tempo. Või toimivad mälu protsessid, näiteks õppimine, teisiti. Või on tendents võtta otsuseid vastu kindlal viisil.»

UJUV AEG

Katseloomadel on dopamiinisüsteemiga manipuleerides sisemine kell väga kiireks keeratud. Dopamiinisüsteemi seotakse aga ka liikumise ja motivatsiooniga. «Siit tulevad seega kohe mängu ka emotsioonid,» räägib Tamm. «Raske on neid mehhanisme eristada.»

Dopamiinisüsteem häirub ka mitmete haiguste, näiteks Parkin-

soni tõve puhul. Hõlpsalt mõeldav ajataju moonumine võiks sestap olla abiks haiguste diagnoosimisel, leiab Tamm.

Tagasisidet saades suudavad inimesed oma ajahinnangut üldiselt väga hästi korrigeerida. «Kui nad teaksid, et nende subjektiivne aeg «ujub» rohkem, siis pööraksid sellele võib-olla rohkem tähelepanu,» mõtiskleb Tamm. «Nad oskaksid arvestada, et ka nende olulised otsused võivad hinnangutest ajale häiritud olla.»

Samas, inimene suudab ära õppida keerulisi motoorseid järjestusi. Ja ka õppida millelegi tähelepanu pöörama. Aga see, mille järgi täpselt toimub ajamulje kohandamine, on praegu väga lahtine, jätkab Tamm.

Ta räägib kogemusest hiljutisel teadlaste ööl. Sekundeid loendanud tüdrukule öeldi, et sinu sekund jäi kellaga võrreldes veidi lühikeseks. Laps korrigeeris oma «ajaloendurit» kohe ja põhjendas muutust: noh, kõigepealt ma lugesin üheksa sekundi ajal üheksani, nüüd lugesin kuueteistkümmeni.

«Tema tõenäoliselt arvutas seal midagi,» naerab Tamm. «Täheleandab, me näeme, et tagasiside toimib, inimene suudab oma hinnanguid muuta. Aga mis mehhanismiga – see küsimus on väga keeruline.»

Kui inimestel palutakse mingit muud ülesannet täites ka aega hinnata, näikse ajatajule keskendumine häirivat pigem selliseid ülesandeid, mis nõuavad rohkem töömälu ja keerulisemaid mõtlemisprotsesse, jätkab Tamm. «Aga ajataju ennast häirivad tegelikult kõik lisäülesanded. See on väga huvitav fenomen.»

Piltlikult öeldes häirib ajataju seejuures ilmselt ka vananemine: Tamme doktoritöö oponent,

Ühendkuningriigi Keele'i ülikooli professor John H. Wearden viitas Tartus peetud avalikul loengul, kuidas eakamad inimesed hindavad ajaintervalli pikemaks kui nooremad. Samas ei pruugi see olla otsene vanuseline efekt, vaid on mõjutatud vananeva aju võimekuse vähenemisest ja teistest tunnetusprotsessidest. Vanad inimesed võivad küll aja kestust hinnata ebatäpsemalt, aga samas nad ka loendavad aeglasemalt kui noored. Seega ei pruugi olla tegu aeglasema taktiseadajaga.

Suures plaanis on ajataju olemuse mõistmisel rohkem ebaselgust kui selgust. Samas lisab kindlust ja põnevust see, et eksperimentidel saab kasutada väga paljude teiste psühholoogiadistsipliinide traditsioonilisi meetodeid, viitab Tamm.

«Arvan, et küsime väga õigeid küsimusi, aga nuputamist ongi sellega, mis meetodiga vastuseid kätte saada ja kuidas neid ajataju uurimiseks kohandada,» räägib ta.

«Me näeme, et inimesed suudavad väga täpselt aega hinnata, isegi kui neil ei ole mingit n-ö välist ajamarkerit. Nad suudavad millisekunditega oma reaktsioone ajastada ja mõttes ajas edasi-tagasi liikuda. Aga millel põhineb näiteks seesama Endel Tulvingu *mental time travel*'i idee ehk millist rolli mängib ajamulje kujunemisel mälu? On see miski, mis arvestab lihtsalt kõiki tajukogemusi või mingit välist konteksti? Ja mis toimub samal ajal ajus?»

Puhas tajuline protsess ajataju justkui ei ole. Aga kui see on konstrueeritud psühholoogiline kogemus, siis milles see täpselt seisneb?

Ilmselt tuleb protsess kuidagi tükkideks võtta, need tükid eraldi üle vaadata ja siis hakata puslet kokku panema.»

Kolm tundi tudengifilme

Tudengite sügispäevade raames toimunud filmikonkursil osalemise tingimus oli, et autor peab olema tudeng ja film võib olla maksimaalselt 20 minutit pikk. Näitamisele tuli kogu materjal, mis korraldajatele saadeti, kokku kestis kahe vaatusega filmiseanss üle kolme tunni.

Pauliina Kolde

kirjanduse ja kultuuriteaduste
3. aasta bakalaureusetudeng

Tänavusele tudengifilmi konkursile saabus 24 filmi 22 filmitegijalt. Ka sellel aastal olid filmid jagatud kahte kategooriasse: filmientusiastide tööd ja filmiüliõpilaste tööd.

Filmientusiastide kategoorias, kus omavahel võistles seitse filmi, tuli võitjaks Tartu ülikooli ajakirjandustudengi Mihkel Tamme lühifilm «Korravalvur». Lisaks peaaubinnale, milleks oli Swedbanki poolt välja pandud 1000 eurot, pälvis film ka publiku lemmiku tiitli.

Tegu oli tabavalt huumorika teosega, mis käsitles ühiskonnas palju poleemikat tekitanud kooseluseadust. Vilde teatri näitleja Imbi Uibo kehastas homofoobset

raamatukogutädi, kes tudengitel kiivalt silma peal hoidis, et raamatukogus midagi sündsusetut ei toimuks. Film hiilgaski just terava dialoogi ja hea näitlejatöö poolest. Kõigest kaks minutit kestnud võidutöö tõestas, et tudengifilmi konkursi võitmiseks ei pea film tingimata olema pikk ja keeruline, piisab heast huumorist.

Minule jättis sellest kategoorias kõige professionaalsema mulje Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti 10. lennu tudengi Kristo Veinbergi lühifilm «Ettevaatamatus». Anton Tšehhovi samanimelisest novellist inspireeritud film käsitles hästi alkoholiga kaasnevat sotsiaalset survet. Tegu oli ühtlasi konkursi ainukese filmiga, mis ei kujutanud kaasaega, vaid jäi truuks Tšehhovi 19. sajandil kirjutatud novelli ajastule.

Kui Tšehhovi novellis oli peategelane enda valikutes ise süüdi, siis Veinbergi filmis oli Karl Edgar Tammi kehastatud peategelase näol tegu pigem lihtsalt saamatu vennikesega, kellele naised liiga tegid. Filmi puänt oli küll ettearvatu, ent sellegipoolest huumorikas. Lisaks heale stsenariumile ja näitlejatööle võlus film ka korraliku kaameratöö ja muusikalise kujundusega. Samuti oli seal suurepäraselt jäädvustatud Viljandi idüll.

Kolmas terviklik film entusiastide kategoorias oli Kert Paidre «Kus on kontroll?», mis kajastas samuti noorte alkoholitarbimist

ja kujutas keskkoolipidu ühe ja sama inimese kaine ja joobes vaatepunkti kaudu.

Päris häirivana mõjus Kristiina Jakimenko kahest osast koosnev film «Teispool silmavalgust», mis oli dokumentaalse sisuga ja aitas mõista maailma, milles pimedad inimesed elavad. Tegu oli väga ebatavalise filmiga, sest selles prooviti kujutada maailma pimedate silmade kaudu. Film koosnes vaid kiiresti liikuvatest värleleva valguskumaga ähmastest kaadritest, mille vaatamine tekitas iiveldust ja pani pea valutama. Silmad kinni teost kuulata oli samas aga huvitav ning mõtlemapanev.

Filmitudengite kategoorias võistles 17 filmi, kus oodatult domineerisid Balti filmi- ja meediakooli üliõpilaste tööd. Võitjaks osutus Paula Maria Vahtra lühidokumentaali «Word for Home», mis rääkis noorest ja andekast naisrääpapist Karin Korobeinikovist.

Tegu oli südamliku looga neiust meeste pärusmaaks olevas maailmas. Filmis oli hästi tabatud tütre suhe oma perekonna ja lähedastega. Tabavalt oli suudetud jäädvustada generatsioonidevaheline erinevus, kui Karin esitas sünnipäevalauas istuvalle vanaisale õnnesoovid räpiloona.

Žürri jagas välja ka kaks eripreemiat. Esimene läks Johan Kudu lühifilmile «To Go», mille näol oli tegu omamoodi kurva armastuslooga, mis rääkis kohvi-

Kaader Mihkel Tamme lühifilmist «Korravalvur», mis näitas kooseluseadusega seoses päevakajalisi hirme huumorikas võtmes ja pälvis Tudengifilmil nii ühe kahest peaaubinnast kui ka publiku lemmiku tiitli.

topside raskest saatusest isikustatud võtmes. Teine eripreemia läks BFM-i tudengi Ivan Pavljutskovi magistritööna valminud filmile «See õige». Tegu oli tervikliku komöödiafilmiga, mis rääkis samuti õnnetust armastusest, kuid jättis lõpus vaatajate südamesse sooja tunde.

Filmitudengite kategoorias oli minu arvates mitmeid väga kõrgetasemelisi ja huvitavate sõnumitega filme. Kõige enam eristus teistest filmidest Priit Põhjala «Kallis kodu», mis suutis suurepäraselt edasi anda ühe kodu hõngu, kasutades selleks vaid ise meisterdatud detailiderohket nukumaja maketti ja argiseid koduseid helisid.

Rein Zobel film «Äge» rääkis liigutava loo poisist, kes pärast kurdiks jäämist hakkas helisid otsi-

ma teiste meelte kaudu. Tegu oli küll enamjaolt tummfilmiga, kuid peamiselt madalaid kumisevaid toone kasutav helikujundus lisas filmile realistlikkust. Olari Oja film «Happy End» köitis kurjakoolutavate must-valgete kaadrite ja suurepärase musta huumoriga.

Anna Hints «Õnne manifest» naeruvääristas tänapäeva egoistlikku ja hedonistlikku edukusele orienteeritud ühiskonda, kus kõike mõõdetakse rahas ja loeb ainult väline kuvand. Tegu oli konkursi kõige sümbolistliku ma filmiga ja selles oli päris mitmeid meeldesööbivalt efektseid kaadreid.

Selle aasta tudengifilmi konkursil oli filmide tase üldises plaanis väga kõrge. Ekraanil figureeris palju tuntud Eesti näitlejad ja kohati võis unustada, et tegu

on tudengite loominguga. Filmid olid küll hindamiseks jagatud kahte kategooriasse, kuid neid näidati läbisegi ja filmientusiastide tase ei jäänud professionaalidele väga palju alla.

Teemad, mida filmides kajastati, olid seinast sein, kuid siiski suuremas osas tudengeid puudutavad. Valdavalt olid filmid huumorivõtmes, kuid leidis ka kurvema alatooniga filme. Kajastatud olid nii päevapoliitilised kui ka igavikulised teemad, nagu usk ja armastus. Nii mõnedki filmid olid tegelikult valminud juba mõned aastad tagasi ja mujalgi auhindu kogunud. [Ⓜ]

Parimate tudengifilmide valimine toimus tudengifestivali Tartu Sügis-päevade raames 16. oktoobril Tartu Elektriteatris.

Eeva Talsi: haarasin viiuli järele juba kolmeselt

Merilyn Säde
merilyn.sade@ut.ee

Sellest sügisest alustas Heino Elleri Tartu muusikakoolis uus pärimusmuusika õppe-suund, mille eesotsas on menuka bändi Curly Strings rõõmusuine laulja ja viiuldaja, Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia vilistlane Eeva Talsi.

Pärimusmuusikat asus sel aastal õppima kolm õpilast, kes peale selle saavad koolist ka laiapõhjalise hariduse. Näiteks käivad nad tundides koos rütmimuusikutega, samuti on neil võimalik valida klassikalise muusika tunde. Eeva arvates peitubki uue suuna võlu just selles, et noored saavad katsetada mitmesuguseid stiile.

«Pärimusliku koosmängu ainet saavad kõik muusikakooli õpilased valida ja seal käib õppimine ainult kuulmise järgi.» Kord kuus käiakse Tartu ülikooli kohviku teisel korrusel folgiklubi jämmimas. See annab noortele muusikutele võimaluse klassiruumist välja tulla ja siis pannakse õpitud lood ka koha-peal proovile.

Pärimusmuusikasuuna saavad valida keskastmesse õppima tulevad noored muusikud, kel on juba lastemuusikakooli seljataga. «Selline pärimusmuusika õppimine keskastmes on siiani tegelikult Eestis puudu olnud,» põhjendab Eeva, miks üleüldse Elleri muusikakoolis seesugune uuendus tehti.

Eeva oleks ka ise väga hea meelega enne Viljandi kultuuriakadeemiasse minekut keskast-

mes pärimusmuusikat õppinud, kuid siis sellist võimalust polnud.

KOLM ELUAASTAT JA VIIUL

Kuidas Eeva aga muusika, Viljandi kultuuriakadeemia ja Elleri koolis õpetamiseni jõudis? Kuni 18-aastaseni Ülenurmes elanud Eeva hakkas viiulitundides käima juba kolmeaastasena. «Sel ajal, kui teised pidid lasteaias lõunauinakut tegema, läksin mina viiulitundi ja see oli väga tore, sest lapsena ei tahtnud ju kunagi magama minna,» meenutab naine muiates.

Küsimusele, kas vanemad pidid sundima väikest Eevat viiulitundides käima, vastab naine, et ta armastas muusikat juba toona ning tahtis sellega tegeleda. «Ühel hetkel tegelikult tekkis küll kriis, ma olin siis 13-aastane, pubekaiga tuli vist peale ja tundsin, et ma ei taha enam muusikakoolis käia,» jutustab Eeva.

Vanemad aga ei lasknud neil nii kiirelt alla anda ning soovitasid tal muusikakoolis edasi käia. «Ju nad arvasid, et see on minu mingisugune hetkeline tuju ja ma olen neile

väga tänulik, et nad ikkagi sundisid mind edasi minema.»

Rääkides sellest, et tihtipeale ei puuduta

need, kes on vanemate sunnil muusikakooli lõpetanud, enam kunagi ühtegi muusikariista, mõtiskleb Eeva, et lahendus oleks selles, kui muusikakoolid annaksid rohkem valikuvõimalusi.

«Mina käisin läbi klassikalise muusikakooli kadalipu ja ma arvan, et muusikakoolis võiks olla palju rohkem võimalusi õppida eri stiile,» ütleb ta ja lisab, et lisaks klassikalisele poolele võiks noor inimene võtta ka rütmimuusika, džässi, folgi või eesti pärimusmuusika tunde.

Eeva sõnab, et ka tema enda tutvusringkonnas on palju näiteid neist, kes

lõpetasid muusikakooli ja tõestasid vanematele, et nad suudavad seda, kuid nüüd ei mängi enam ühtegi pilli. «Ja kui ma ütlen, et mängi üks lugu, siis nad väga ei julge või ei taha mängida. Ma arvan, et üks põhjusi on see, et lapsepõlves harjutatud keerulised teosed ununevad ajaga.»

Eeva tõstatab küsimuse, et mis siis on tegelikult olulisem ja vastab, et tema isiklikult näeb, et tähtsam on siiski musitseerimine ja see, et laps õpiks pilli mängima, et siis osata või tahta sellega iganes.

«Siin kohal võiksid muusikakooli õpetajad lapsi rohkem suunata, kui nad näevad, milline potentsiaal noorel on või millest ta huvitub. Nii on võimalik, et ka armastus muusika vastu jääb, sest tihti kipub see ränga pilliharjutamise pärast kaduma,» lausub naine ja lisab, et kindlasti püüeldakse juba praegu selle poole, kuid tema õppimise ajal see nii polnud. «Valikuid võiks rohkem olla, nii saaks igaüks ise valida, mida ta teha tahab, aga selleks on vaja ka pädevaid õpetajaid, kes oskaks vajalikku pakkuda.»

JOOVASTAV MUUSIKA

Viljandi kultuuriakadeemiasse läks Eeva pärast seda, kui ta oli lõpetanud nii Ülenurme kui ka Elleri muusikakooli. «Ühel hetkel ma tundsin, et ei soovi enam klassikalist viiulit mängida ning otsisin teisi variante. Siis suunaski isa mind Indrek

Kalda juurde,» kõneleb muusik. Ta läks tuntud viiuldaja juurde õppima 16-aastaselt ja vaimustus täielikult. «Ma ei teadnudki siis, et niimoodi on võimalik viiulit mängida, kuna olin kasvanud klassikalise muusika maailmas, aga pärast seda tundsin ma kohe, et siin on midagi minu jaoks.»

Siis sattus Eeva etnolaagrisse, mis toimub suviti enne Viljandi folki. Seal mõistis ta, et peale tema leidub teisigi, kes jagavad pärimusmuusika vastu sama-sugust armastust ja vaimustust. «Kui ma etnolaagrist ära tuln, siis ma lihtsalt ahmisin õhku, mulle ei tundunud see võimalik, et ma olin leidnud endale midagi, mis tundus mulle nii omane ning kus ma tahtsin olla ja seda juba 16-aastaselt,» räägib ta.

Eeva mäletab, kuidas tema abikaasa Villu koos oma sõbra Henry ja Taavetiga etnolaagris mängisid. «See, kuidas Henry viiulit mängis, tal oli käsi kuidagi rusikas ja poogen täiesti suvaliselt käes, aga ta mängis seda nii võimsalt, sellise karismaga. Ma olin täiesti šokeeritud,» meenutab naine.

Viljandis õppimist kirjeldab Eeva kui üht ilusaimat aega oma elus. «Ma meenutan seda väga positiivselt ja igatsen neid aegu vahel taga ning olen isegi kade tudengite peale, kes seal praegu õpivad,» räägib ta, naeratab mõtlikult ja lisab, et toonane aeg oli väga kihvt, sest eri osakondade tudengid suhtlesid omavahel väga palju ning said sõpradeks. «Hariduslikus mõttes oli samuti kõik suurepärane, ma ainult ahmisin kõike endale sisse, mida

nad mulle õpetasid.»

«Me käisime Villuga ka vahetusüliõpilastena Göteborgi ülikooli maailmamuusika osakonnas õppimas ja sealset õhku hingamas,» sõnab ta ja lisab, et Viljandi võimaldas selliste asjade juhtumist.

Pärimusmuusikast rääkides ei saa üle ega ümber ka Viljandi folgist. Eeva meenutab, et noorena oli see sündmus tema jaoks hoopis midagi muud kui praegu. «Noorena seal käies olin ikka ulakas ja veetsin suurema osa ajast rannas ning mängisin hoopis telklas pilli, kontsertidel eriti ei käinud.» Kuid juba siis unistas ta, et esineb kunagi folgilaval.

«Mäletan, et vaatasin Kaevumäge, kus Ro:Toro parasjagu esines ja ütlesin oma õele, et vaata, mina esinen kunagi sellel laval,» räägib Eeva naerdes ja lisab, et see unistus täituski sel aastal, kui ta esineski Kaevumäel koos Ro:Toroga.

KES TEEB, SEE JÕUAB

Seega ongi suur osa Eeva elust täidetud muusikaga, kui mitte öelda, et terve elu. Noor naine on vabakutseline muusik, annab koos abikaasa Villu Talsiga lastele koolikontserte üle Eesti, esineb Curly Stringsiga ning õpetab noori muusikuid Elleri muusikakoolis.

Lisaks annab ta ka Viljandi kultuuriakadeemias viulitunde ning püüab oma igapäeva mahutada ka sporti. Küsimusele, kuidas ta kõike seda jõuab, vastab Eeva, et tema arvates teeb bändikaaslane Jalmar Vabarna kümme korda rohkem. «Ma tõesti ei saa aru, kuidas tema jõuab, aga eks see vist vastab tõele, et kes teeb, see jõuab,» arvab Eeva.

«Sportimise mõttes on minu

Eeva õpetab Elleri muusikakoolis pärimusmuusikasuunal õppivatele tudengitele, kuidas kuulmise järgi pilli mängida.

Foto: 2x Andres Tennus

arvates üks viimase aja lähedamaid leide taldrikugolf (ingl *disc golf*), seda mängides saab trenni teha ja vahepeal kettaid visata. Lisaks on selles ka väikene pinget, et kes kui hästi viskab ja kui mitme korraga ketta sisse saab,» räägib Eeva põnevusega ja lisab, et spordi jaoks lihtsalt tuleb aega võtta ning see ajakavva suruda.

«See poolteist tundi peaks iga päev olema, muidu kängud kuidagi sinna viiuli taha ära ja ka kontsertidel peab jaksu olema, et jõuaks poolteist tundi ikka täie rauaga esineda.»

Menukas Curly Strings'i bändis mängimine ning laulmine tekitab Eevas ainult mõtteid, et mis veel igal päeval varuks on ja mida on võimalik veel teha. «Tänu tunne on kogu aeg südames, me oleme nii tänulikud, et meie plaadil hästi läheb ja et inimestele meeldib see, mida teeme.» Populaarsus pigem innustab ning Eeva arvates ei ole väline sära ja sellega kaasakäivad nii-öelda kalliskivid kõige olulisemad.

«Minu jaoks on ikkagi number üks olnud alati see, et me muusitseerime ja teeme uusi lugusid

edasi ega jää loorberitele puhkama,» ütleb Eeva ja lisab, et seda, mida sa teed, tuleb teha hingega ja hästi ning siis puudutab see ka teiste inimeste hinge.

Perekonnast rääkides ütleb Eeva, et tema isa on dirigent, ema kosmeetik ning öde lõpetas hiljuti stsenaarioaeriala. Seega on tegemist väga loova perekonnaga, kus peale muusika peitub veel nii mõndagi.

«Ema mängib tegelikult väga lähedalt akordionit. Ma polnud teda ammu mängimas kuulnud, vist lausa kümme aastat ja olin selle täiesti unustanud,» jutustab Eeva ning meenutab üht oktoobrikuu õhtut, kui tema ema võttis akordioni välja ja hakkas mängima.

«See oli lihtsalt üks ilusaimaid hetki ja ta laulab ka väga hästi,» ütleb Eeva mõtlikult, naeratus näol. Eeva isa oskab lisaks dirigeerimisele mängida ka näiteks saksofoni, klaverit ja kitarri. Seega polegi midagi imestada, et Eevat on juba väikesest tüdrukust saati muusika võlunud – võib öelda, et ta on helikunstimaailma lausa sündinud. ©

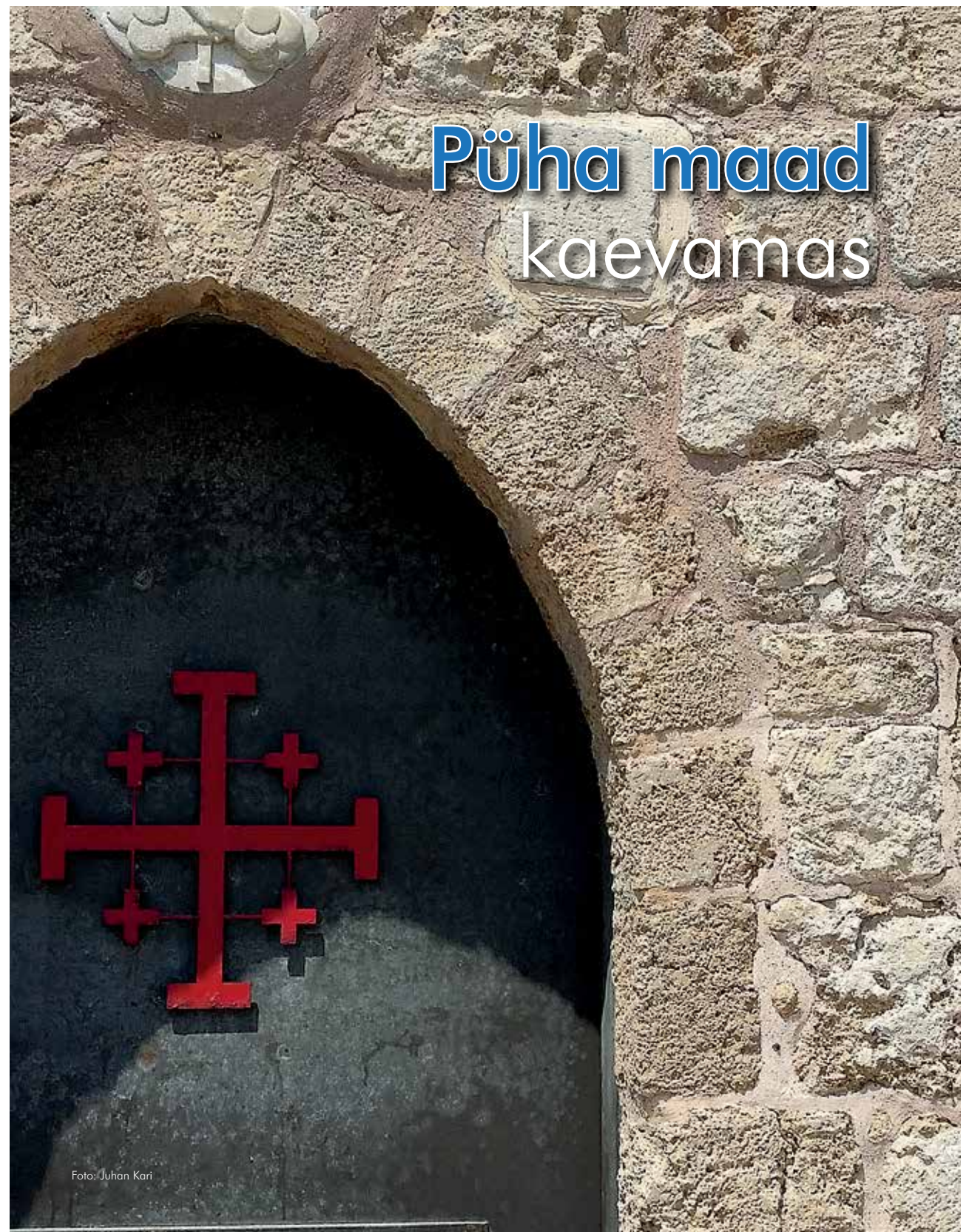

Foto: Juhan Kari

Juhan Kari
arheoloogiatudeng

Kui pöördusin tuttavate Inglise arheoloogide poole, et pisut päikeselisemaid välitööde võimalusi uurida, anti mulle valida Süüria, Liibanoni ja Iisraeli vahel.

Regiooni geopoliitiline olukord on olnud ärev juba pikemat aega. Pelutatud 2011. aastal toimunud ning palju ažiotaazi tekitanud pantvangikriisist Liibanonis ja väga ebastabiilsest olukorrast Süürias, langes valik minna pühale maale. Niisiis olen viimase aasta jooksul viibinud Lähis-Idas kokku mitu kuud, enamiku sellest ajast Iisraelis.

Käesoleva aasta suvel muutus olukord Iisraeli ja Gaza sektori piiril väga pingeliseks ja algas sõjaline operatsioon «Kaitsev äär». Konflikti progresseerudes jälgisin kohalikke uudiseid iga päev. Hamasi võitlejad suunasid järjest uusi raketirünnakuid suurematele Iisraeli linnadele ning Tel Avivi külje all olev Ben Gurioni lennujaam sattus mõneks ajaks ohtu. Lennufirmad hakkasid lende ära jätma ning turismifirmad tühistasid reise.

Võrreldes 2013. aasta sama ajaga langes konflikti tõttu turism 26%, majandus kaotas mõningate arvutuste kohaselt umbes pool miljardit eurot. Mõni päev enne minu sõitu lennud siiski taastati ja probleeme ei tekkinud. Iisraeli riiki sisenemine on alati pisut pikem

protsess kui mujal. Asja hõlbustab kohalike saadetud kutse.

Elasin Põhja-Galilea piirkonnas, mõned kilomeetrid Liibanoni piirist, ühes kahest kristlikust külast terves riigis. Umbes 3000 elanikuga Mi'ilya küla on meie mõistes väikese linna mõõtu. Tegemist on araablastest sisserändajate kogukonnaga, kes on sinna asunud juba 17. sajandil.

Ühtlasi on küla elanikkonna seas Iisraeli kõige suurem doktorikraadiga elanike hulk *per capita* – kohalike araablaste viis tõestada end täisväärtuslike ühiskonna liikmetena. Enamik kohalikke räägib vähemalt kolme keelt: araabia, heebrea ja inglise. Kohtusin ka mitmetega, kes valdasid üle viie keele. Külas elades saad kogeda parimat kahest maailmast, araabia külalislahkus tandemis kristliku heatahtlikkusega.

Pühale maale mineku peamiseks põhjuseks oli osaleda teist suve arheoloogilistel välitöödel Montforti linnuses, mis asub külast mõne kilomeetri kaugusel. Linnus eksisteeris suhteliselt lühikest aega, umbes poole sajandi vältel ajavahemikus 1220–1271, mil tegutses kui Teutooni ordu peakorter, mis pärast linnuse langemist koliti tänapäeva Poola aladele jäävasse Marienburgi linnusesse.

Tegemist oli oru kohal kõrguva neemiku tipus asunud linnusega, mis oli väga raskesti ligipääsetav. Isegi tänapäeval tuleb linnusesse minekuks võtta ette poole tunnine matk mägisel maastikul. Ilmselt on selles ka põhjus, miks sinna pole hilisemal ajal uusi kaitserajatisi ehitatud.

Linnuse muudab eriliseks tõik, et kui 1271. aastal vallutas linnuse moslemite sultan Baibars, andis ta oma meestele käsu linnus hävita-

da, kasutades niiõelda põletatud maa strateegiat. Kogu kultuurkiht, mis sinna sellest poolesajandilisest asustusest tekkis, on segamata ja suuresti olemas. See teeb kogu alast ülimalt huvitava muistise. Projekti kureeris Dr Adrian Boas Haifa ülikoolist ning meeskond oli väga rahvusvaheline. Inimesi oli lisaks kohalikele veel USA-st, Ühendkuningriigist, Kanadast, Poolast ja Saksamaalt. Mina olin ainuke eestlane.

Meil Eestis on enamik hävinud keskaegsetest kaitserajatisest kasutatud kividest sajandite jooksul kasutatud ehitusmaterjaliks eri hoonete ja nende osade rajamisel. Seega on väga palju laiali tassitud ja arheoloogiline kontekst on segatud. Montforti linnuse puhul on tegemist niivõrd isoleeritud asukohas asuva muistisega, et kõik toona hävitustööde käigus langenud kivid on seal, kuhu need 1271. aastal veeresid.

Seepärast sai selle linnuse puhul kasutada ajaloolise arhitektuuri rekonstruktsiooni meetodit. See seisnes linnuse mäepoolsema külje suurte basaltkiviplakkide ülemöötmises ning ülesjoonestamises. Lõpptulemusena sai öelda kunagise torni müüride hinnangulise kõrguse. Selle kõige tegemiseks oli kohal eraldi meeskond Saksamaalt.

Praeguse projekti raames on kaevatud alates 2011. aastast alates. Enne seda on linnust teaduslikult uurinud vaid üks ekspeditsioon 1926. aastal. Tegemist oli New Yorgi Metropolitani kunstiuuseumiga, mis soovis oma kollektsiooni saada 13. sajandi turvist ning arvas, et Montforti linnus on selleks just õige koht. Nelja nädalaga eemaldati hinnanguliselt 4500 tonni pinnast ja rususid, aga turvis jäi leidmata.

Iisraelis algab nädal pühapäeval ning lõppeb reede pärastlõunal, mil algab *shabbat*. Argipäeviti ärkasime kell 5.30 ning asusime linnuse poole teele. Pärast mõningast matkamist olid hiljemalt seitsmeks kõik kohal, jõime kohvi ja asusime tööle. Lõunamaise päikese käes on kahjulik töötada ja seega oli kogu kaevand kaetud varju pakkuva kangaga.

Iga päev pidime kaasa tooma päeva jooksul vajamineva vee ja söögi. Vee jahedana hoidmiseks kasutati suuri termopudeleid. Päev kestis koos hommikusöögi ja kohvipausidega umbes ühena pärastlõunal, mil hakkasime tagasi märke ronima.

Sel aastal oli kaevand linnuse välismüüri ääres, mäe nõlva peal, mis algselt moodustas suure rusuhunniku. Seal paistsid välja arhitektuurilised kiviplakid. Kaevamiste arenedes selgus, et tegemist oli hobusetalliga, kus rüütlid hoidsid oma ratsusid. Arheoloogiliselt uuritud ristsõdadeaegseid hobusetalle on Iisraelis teadaolevalt veel vaid üks.

Peamine erinevus Eesti ja lõunamaiste kaevamiste vahel on kliima ja seeläbi ka erinevus pinnases. Töövõtted on universaalsed, aga tööriistad on erinevad – seal kasutati labida asemel suure kõplaga sarnanevat tööriista ning kirkasid. Loomulikult leidis põhiliselt kasutust arheoloogikellu. Samuti peab arvestama sealse faunaga: tähelepanelik tuli olla suurte ämblike, skorpionite ning tsüaniidi eritavate tuhandejalgsete puhul, kes olid kaevandis peaaegu igapäevased külalised.

Vabal ajal sai palju aega veedetud külas kohalikega suheldes. Nädalavahetustel võitsime ette ka pikemaid sõite teistesse linnadesse, nagu Haifa, Tel Aviv, Nahariya

ja Akko, mis on üks maailma vanimaid püsivalt asustatud linnu. Nädalas käisime alati paaril korral 8 km eemal asuva Vahemere ääres, et end soolasesse vette kasta.

Iisraellased ise ütlevad, et neil on kolm põhilist linna. Jeruusalemmas palvetatakse, Haifas tehakse tööd ning Tel Avivis nauditakse elu. Seda on näha nii linnapildis kui ka kohalikega rääkides. Loomulikult sai nautitud ka palju kohalikku kööki. Eestlasele võib see tunduda raske riigis, kus sealiha on väga keeruline leida ning paljud toidud on koššer. Sellest hoolimata nautisin Lähis-Ida kööki väga just nende vürtsikate roogade tõttu. Vürtsikas on elu maitse!

Paljudele võib veider tunduda fakt, et kuigi Iisrael on juutide, moslemite ja kristlaste jaoks maa, kus on nende religioonide kõige pühamad paigad, on tegemist siiski ühe sekulaarseima riigiga. Enamik viimasest paarist põlvkonnast ei määratle end ühegi religiooni järgijaks. Kuigi jätkuvalt seiskub kogu riik reede päikeseloojangust kuni laupäeva päikeseloojanguni – *shabbat*'i traditsioone tuleb ainsas juudiriigis maailmas hoida.

Enamik inimesi on avatud ja väga lääneliku ellusuhtumisega. Huvitav oli suhelda nii kohalike juutide kui ka araablastega, kes elavad külg külje kõrval koos. Olemuselt väga sarnased, ometi haigutab nende vahel must vari, kõrvaltvaataja pilgul otsekui kunstlik kuristik, millest keegi üle hüpata ei soovi.

Päevakajalistel poliitilistel teemadel rääkides sai kõigilt väga emotsionaalseid arvamusi. Maailmapildi erinevus Euroopa noortega tuleneb ka armeeteenistusest. Juudi päritolu elanikkonnal on kohustus läbida ajateenistus,

araablased seda tegema ei pea. Enamik viimastest siiski läbib mingit sorti asendusteenistuse, töötades tsiviilteenistuse heaks. Võrreldes enamike eurooplastega moodustuvad sõjaväes käinutel elukestvad sõprussidemed just seal veedetud aja jooksul, mil mehed teenivad kolm aastat ja naised kaks.

Selle kirjatöö kirjutamise ajal on Norrast saanud otsekui Põhjala Iisrael, seadustades ka naiste ajateenistuskohustuse. Riigikaitse seisukohalt on Iisrael oma rajamisest saadik saanud aru põhimõttest, et relva tuleb järjest rohkem kätte võtta just nende olukordade tõttu, kus on vaja end realselt kaitsta. Nii polegi tänapäeval üldse ebatavaline, et liigub palju relvastatud inimesi – ühistransport ning rongijaamad on nädalavahetuste eel täis ajateenijaid, kel on kohustus oma relva kaasas kanda.

Suur hulk automaatrelvadega inimesi avalikus ruumis võib algul olla ärevust tekitav. Sellega harjub aga kiiresti, kui mõistad, et seal on see igapäevaelu üks osa. Iisraeli riik võib olla väga uhke oma armee ja suurepäraselt toimiva raketikaitsekiibi raudkupli (ingl *iron dome*) süsteemi üle. Kuigi olen seal veedetud aja jooksul kuulnud nii mõnegi korra kauguses hoiatussireene lähenevate raketite eest, tunnen end seal sama turvaliselt või isegi turvalisemana kui Eestis.

Kuigi ristsõdadest on möödas pea tuhat aastat, on rahu siin ikkagi petlik. Ilmselt toovad läbirääkimised uued tuuled praegusesse Lähis-Ida poliitikasse, mis omakorda viib Palestiina riigi peatse ametliku tunnustamiseni. Mul on hea meel, et olen saanud viibida seal piirkonnas nii rahu kui ka konflikti ajal ja näha seda osa elust, mida turistid ei näe.

Osa Eesti Naisüliõpilaste Seltsi liikmeid seltsi 21. aastapäeva ajal 1932. aastal.

Miks naisüliõpilased organiseeruvad?

Eesti Naisüliõpilaste Selts – 103, Filiae Patriae – 94, Amicitia – 90, Indla – 90, Lembela – 90... Nende liikmed – igavesti noored.

Varje Sootak
varje.sootak@ut.ee

Naisüliõpilaste ühendused on siiski hulga nooremad meesüliõpilaste omadest. Kui EÜS asutati juba 1870, siis esimene Eesti naisüliõpilasi ühendav organisatsioon alles 1911. (Esimese Eesti tudengiorganisatsioonina võeti Peterburis naisliikmeid 20. sajandi esimesel kümnendil segaseltsi EÜS Põhjala).

ENÜS-i juhataja Pille-Riin Riis ütleb, et tollal oli naisüliõpilane ühiskonnas uus nähtus. «Meestudengid seletasid, et naisüliõpilane ei ole võimeline teaduslikuks tööks, või kui ta seda on, siis ei kõlba ta naiseks ja emaks, sest ta jätab ülikoolipingile oma «naiselikkuse».»

Esimese naisüliõpilasseltsi asutamise ajal ei olnud naised Tartus täieõiguslikud üliõpilased. Veel 1905. aastal arutati Postimehes *naesterahwa* üle nõndaviisi: «/.../ naesterahwa vaimlised jõuawaldused on pisemad kui meesterahwa omad, pääaju raskus on kergem /.../ ja pääaju ehitus selle juures lihtsam.»

NAISTE ESILETÕUS

Ajaloolane Sirje Tamul on kirjutanud, et kui enamikus Euroopa riikides oli naiste hariduse küsimus sajandivahetuseks lahenenud, siis Vene impeeriumis (v.a Soome) ei saanud nad veel 1905. aastal ülikoolis õppida. TÕ nõukogu sätestas küll 1905. aastal, et naissoost isikuid võib võtta vabakuulajaks, kuid see oli pigem sümbolne, sest revolutsiooni tõttu tegelikku õppetööd ei toimunud. Esimesed naised said õppetöös osaleda alles järgmisel aastal.

1908. aastal teatas haridus-

minister naistudengite õppima võtmise keelust, lubades jätkata vaid juba õppivate. Professorid võivad tegelda nendega vabal ajal ja meesüliõpilastest eraldi. Õnneks asutas professor Mihhail Rostovtsev 1908. aastal erailikooli loodus- ja arstiteaduse segakursustega ning professor Anton Jassinski ajaloo-, keele- ja õigusteaduse kõrgemad naiskursused. Kuulajad olid paljudest Venemaa paikadest ning õhustik venepärane. Vähesed eestlased hoidsid kokku.

19. sajandil alanud ärkamisaeg oli ka eesti tütarlapse mõjutanud ning kõrgharidust taheti omandada ja tegutseda aladel, kus seni valitsesid vaid mehed. Oli tarvis end kehtestada ühiskonnas, sealhulgas meestekeskse ülikoolis.

Eesti naisüliõpilaste seltsi asutamise mõtte algatajaks peetakse Jassinski kursuste üliõpilasi, kes kontakteerusid Rostovtsevi erailikoolis õppiva Lucie Martna ja ülikooli vabakuulajatega. Rahvuslikul alusel seltsi luua tahtvail naistudengeil ei õnnestunud kohe oma põhikirja kinnitada.

Õpperingkonna kuraator kohtles delegatsiooni irooniliselt ning kahtlustas neid Eesti poliitika ajamises. Esialgu ei suutnud ka osa professoreid leppida naisüliõpilaste ilmumisega. Näiteks kuulus anatoomiaprofessor August Rauber lugenud loenguid ja juhendanud naisvabakuulajaid meestest eraldi. Ladina keele dotsent Arthur Brock arvanud, et ladina keel ei jää naistele nagunii meelde ning palunud pöörata katseksamil sõna *amo* (armastama), sest see olevatki neile ainus kohane tegevus.

Ärksaid eesti tütarlapse oli juba läinud haridust saama nii Venemaale, Soome kui ka Lääne-Euroopasse, kellest mõnedki liitusid hiljem esimese naiseltsiga. Naiste

nn pealetungi soodustas oma-moodi ka ajakirjandus, kus arutleti sageli selle üle, mis naisele sobib, mis mitte. Kuid esialgu hiilised naisüliõpilasseltsi liikmed ühe vilistlase meenutuse järgi, protokolliraamat kaenlas, mööda õhtusi Tartu tänavaid. «Selline pörandalune elu oli omajagu põnev, seltsi tegevusele ning arengule polnud see muidugi soodus.»

Kuigi meestudengid ei tahtnud algul naisseltsi tunnustada, õnnestus neil osa võtta üliõpilaslehe väljaandmisest, Eesti Rahva Muuseumi pidude korraldamisest jpm. Oma «hingelise ja füüsilise arengu» eest hoolitsemiseks peeti ettekandeid, muusika- ja draamaõhtuid, korraldati tantsutunde, ekskursioone, emakeelekursusi.

Aastail 1905–1915 oli venekeelses ülikooli kokku immatrikuleeritud juba üle 200 naisvabakuulaja, eestlannasid sealhulgas 18. Kui 1915. aastal tekkis täieõiguslikuks üliõpilaseks immatrikuleerimise võimalus, tegi selle sammu ka suurem osa eraülikooli ja kõrgemate naiskurstuste kuulajaid.

UUS HINGAMINE

Naisüliõpilastele sai pöördepunktiks 1918. aastal emakeelse ülikooli avamine. 14. novembril 1919 kinnitas seltsi põhikirja ülikooli valitsus. Kui seni oli Eesti ainsa naisorganisatsiooni üks eesmärke võitlus ümberrahvustumise vastu, siis nüüd muutus peamiseks sihiks oma liikmete kasvatamine teadlikeks riigikodanikeks ja ühiskonnale kasulikeks liikmeteks.

Edenes ülikool, edenes seltsielu, loodi sidemed teiste korporatsioonide ja seltside ning välismaaga, asutati vilistlaskogu jne. Koostöö toimis ka 1920. aastal seltsist eraldunud liikmete moodustatud

ENÜS Ilmatari ja samal aastal asutatud korp! Filiae Patriae (isamaa tütre) ning teistega.

Naiskorporatsioonide asutamine oli uus nähtus nii Eestis kui ka Euroopas. Korp! Filiae Patriae järel loodi 1924. aastal Indla, Lembela ja Amicitia. Korp! Filiae Patriae esimene esinaine Marta Rosenberg-Jürgenstein on meenutanud, kuidas neil tuli mitu korda päevas selgitada, miks tahtakse luua just naiskorporatsioon.

Asutajaliikmeile tundunud kahe olemasoleva naisseltsi tegevus liiga vabameelsena, kahes segaseltsis (Veljesto, Ühendus) aga rõhutatud naise ja mehe vahelist äärmuslikku seltsimehelikkust. Korporatsiooni asutades toodi esiplaanile sissepoole suunatus, liikmete tihe side ja sõprus ning vastastikku kasvatamine. Samuti peeti oluliseks rahvustunde ning naise eneseteadvuse süvendamist.

Kuigi korp! Filiae Patriae oli algusest peale ametlikult tunnustatud organisatsioon, ei olnud nendegi algus kerge. Mehed ei suutnud leppida naiskorporatsiooni olemasoluga ning püüdsid neid igati naeruvääristada. Ajalehtedes ilmus karikatuure ja joonealuseid, lavastati naeruväärseid stseene. Meeskorporatsioonid võitlesid agaralt nende edustuse valimistel kandideerimise vastu. Näiteks korp! Vironia saanud «avantüristide kamba» suhtes vastavaid instruksioone koguni vilistlaskogult. Lõpuks võeti siiski naiste kandideerimist edustusse nende tunnustamisena.

Korporatsioonile Filiae Patriae järgnes 1924. aastal veel kolme korporatsiooni ja ENÜS Ahava asutamine. 7. märtsil kinnitas TÜ valitsus korp! Indla, 24. oktoobril korp! Lembela ja ning 21. novembril korp! Amicitia

põhikirja. Korp! Indla asutajaiks oli sõpruskond, kes pidas kergeks valitsema kippuvat salongitsemist ja seltskondliku käitumise paljulubavust ning hindas püsivamaid väärtusi. Nende põhimõtted peegeldusid juba nimes, mis võeti Johannes Aaviku tuletatud uudisõnast *ind*. Eesmärgiks seati oma maale ja rahvale kõlblike noorte kasvatamine, tähtis nõue oli ka näiteks täiskarskus.

11-liikmelise sõpruskonna asutatud korp! Lembela sõnastas oma põhimõtete isamaalisuse, töö, aususe, kõlbluse jt taolised õilsad eesmärgid. 1990. aastal Tallinnas taastatud ning seal tegutsevatel lembelensadel on esiplaanil haridus ja haritus.

Korp! Amicitia (sõprus) asutamist valmistasid ette mitme Tallinna gümnaasiumi vilistlased, kes õppisid põhiliselt õigus-majandusteaduskonnas. Nemadki püüdsid end tõestada akadeemiliste naistena ning saavutada ühiskondlikku tunnustust organisatsiooni ja noore naisena. Tunnustust oskasid eesti naised pälvida nii oma õpingute, käitumise kui ka ühiskonna probleemides kaasaraakimise ja tegutsemisega.

Kuigi igas organisatsioonis olid omad tõusud ja mõõnad, suutsid üliõpilasseltsid ja korporatsioonid esimesse Eesti Vabariiki anda suure panuse. Näiteks korp! Indla aktiivne liige Erika Viirsalu (Nivanka) toimetas Üliõpilaslehte ja oli 1932. aastal ülikooli 300. juubeli toimkonna liige. Tema sütitavat kauni hääle ja hea diktsiooniga kõnet Toomemäel kuulsid raadiomehed ning ta kutsuti esimeseks Riigi Ringhäälingu naisdiktorigi. Enne abiellumist Soome juhatas ta veel Riikliku Propaganda Talituse kultuuriosakonda ning tegutses

Korporatsiooni Filiae Patriae liikmed enne Teist maailmasõda.

paljudes ühendustes.

Selliseid näiteid võib tuua igast naisorganisatsioonist. Akadeemiliste organisatsioonide erinevused polnud väga suured. Nad pakkusid sageli teist kodu, sõpruskonda, mitmekülgset eneseharimist, kasvatust, hoolitsust, silmaringi avardamist. Kõige selle juures olid ka naistudengid noore rahvusriigi ülesehitajad ning suures osas esimese põlve intelligentsi kujundajad.

Peale eespool mainitud naisorganisatsioonide tegutses ülikoolis veel neli vähemusrühvuste väikest ühendust: Saksa Naisüliõpilasühing, Balti-Saksa Naisüliõpilaste Ühing, Juudi Naisüliõpilaste Ühing Haciro, vene naiskorporatsioon Sororitas Oriens ja mitu segaorganisatsiooni. Oli võimalik astuda ka maakondlikesse seltsidesse ja teadusseltsidesse.

Korporatsioonide ja seltside tegevuse katkestas 1940. aastal nõukogude okupatsioon. Kuna paljud organisatsioonide liikmed põgenesid sõja lõpus välismaale, siis tekkisid mitmes riigis väliskoondised. Eestis koguneti salaja

mõne vilistlase kodusse, avalik tegevus oli keelatud.

TAASELU

Eesti iseseisvumise poole liikudes haarasid tudengid ja vilistlased kodu- ning välismaal kinni seltside ja korporatsioonide taastamise ideest. Esimesed taastamiskoosolekud peeti 1988. aasta sügisel. Tegeldi põhikirjade, vanade üliõpilaslaulude õppimise, sõpruslepingutega jpm. Esimesena kinnitati 1988. aasta novembris ENÜS, millele järgnesid peagi teised naisorganisatsioonid.

Kuigi 21. sajandil pole naistudengil enam tarvis võidelda oma eksistentsi ega organiatsiooni loomise eest, peetakse jätkuvalt oluliseks eneseharimist ja ühistegevust. Naisüliõpilaste Seltsi juhataja Pille-Riin Riisi sõnul on tähtis oma liikmete vaimne ja seltskondlik harimine ning akadeemilise ühtekuuluvuse tugevdamine.

Korp! Filiae Patriae esimees Mari Aia peab peale haridusliku poole ja traditsioonide oluliseks ka akadeemilisse organisatsiooni

kuuludes suuremat suhtlusvõimalust teiste erialade inimestega. «Näiteks ühinetakse ka selleks, et olla aktiivne ja samas naiselik naine tänases maailmas, kus rõhutatakse võrdõiguslikkust, karjääri jne. Organiseerutakse soovist väärtustada traditsioone, näidata, et perekonda ja head haridust on võimalik ühendada,» märgib korp! Indla rebasvanem Janne Vellak.

Organisatsioonide tegevus sarnaneb suures osas sõjaeelsele. Korp! Indla esinaine Kulla-Karin Laurend räägib, et kuna ühiskond on pidevas muutuses, muutub mõnel määral ka korporatsioon ja selle tegevus. «Tänapäeval pööratakse ehk korporatsioonides varasemast enam tähelepanu ka väljapoole suunatud tegevusele ja korraldatakse avatud ettekandeõhtuid ja muid üritusi.» Ta toob alkoholinäite, et kui algusaegadel oli tegemist karske organisatsiooniga, kus ka liköörikommi söömine oli tabu, siis nüüd väärtustatakse mõõdukust ja kainet mõtlemist.

Jätkuvalt tegelevad naisorganisatsioonid ka ühiskonna valupunktile tähelepanu juhtimisega, mida käsitletakse konverentsidel, artiklites, raamatutes. «Naised said õiguse ülikoolis õppida peaaegu 100 aastat tagasi ja see annab meile võimaluse keskenduda teistele meid ja tervet ühiskonda puudutavatele probleemidele,» märgib Pille-Riin Riis ENÜS-ist. Küllap on praeguseks ka rebase leidnud külalisõhtutel endale sobiva sõpruskonna. Võib-olla peale juba mainitud naisorganisatsioonide veel 2011 asutatud korporatsioon Sororitas Estoniae, segaseltsis EÜS Põhjala vm. ①

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee

HEADUSE ÜLISTUSEKS

Foto: Wikimedia Commons

Peeter Järvelaid

Tallinna ülikooli õigusakadeemia professor

Minu jaoks on headust määratlenud kõige paremini meie malekuulsus Paul Keres, kes näitas USA-s tollaste maailma parimate maletajate seltskonnas üles lahkust teiste NSV Liidust tulnud malemeistrite vastu. Seltskonnas taheti väga proovida Coca-Cola automaadist ime-riüübet, mida suures suletud impeeriumis polnud võimalik saada, kahju oli aga raisata võistlustele kaasa antud dollareid. Pärnus suhteliselt kitsastes oludes, kuid väga edasipüüdliku ema kasvatatud Paul Keres ostnud oma raha eest need esimesed koolapurgid suurtele maletajatele ära. See tegu oli teisest rahvusest maletajatele sedavõrd üllatav, et nad meenutasid juhtunut ka Kerese mälestusraamatus, mille koostas Valter Heuer.

Mis pani siis kuulsaid maletajaid Paul Kerese puhul nii imestama? Paul Keres käitus nagu vaba inimene, olles samas nagu nemadki sel ajal NSV Liidus suletud ühiskonnas, kus indiviidilt oli võetud võimalus olla vaba, omada oma raha ja kus tunduvalt piirati inimeste väärikust. Kerese paljudest tollastest kaaslastest said hiljem maailmameistrid ja rikkad mehed. Neile jäi aga meelde, et just eestlane õpetas neile näitlikult, kuidas olla veidigi enam vaba mees.

Kui soovite, siis meenutab see ka Otto Tiefi valitsuse liikme Heino Susi mõju oma kaasvangile Solženitsõnile. Hilisem Nobeli preemia laureaat tunnistas sügava austusega, et just see vaikne eestlane õpetas talle, et isegi vangis olles saab soovi korral hingejõu toel säilitada eneseväärikuse. Need näited meie rahva paremast pooldest on saanud maailmas ka

laiemalt tuntuks, aga siia sobib sama hästi ka minu isa meenutus sõjajärgsest ajast Virumaal.

Kui isal tuli esmakordselt kodust välja õppima minna ja ta asus raudteejaama poole teele, peatas teda korraks naabritalu peremees, kes oli talle ka ris-tiisaks. Naabrimees pani talle vaikselt pihku väikse summa raha, öeldes vaid, et üks seda lähe ikka vaja... Mulle tundub, et taoline vaikselt, vahel ka sõnatult õppima minejale raha andmine on mingi meie rahva vana komme, millest me pole lahti saanud ka siis, kui elame ammu linnas või hoopis kaugetes maades, kus ehk hoopis teised tavad ja kombad.

Jäänud on kaks tähtsat tõdemust. Esiteks see, et noore inimese haridusepüüd on püha asi, mida igal juhul tuleb võimaluste piires toetada. Teiseks aga, kuna meil paljudel pole ehk alati võimalust toetada, on soov seda teha väga vaikselt, kõrvaliste jaoks ehk isegi võimalikult märkamatuks.

Suured rahvad ning rikkad riigid toetavad teadust ja haridust sageli suurte fondide kaudu. Vabas ühiskonnas on alati koht ka väiksematel fondidel ja üksikisikutel. Kui seni on meile meeldinud tsiteerida Hemingway lauset, et igas maailma sadamas võib leida eestlase, siis alates sellest septembrist hakkame ilmselt veel kaua tsiteerima USA presidendi Barack Obama Tallinnas öeldut. Meie rahva erilisus maailma suurriigi juhi silmis on selles, et oleme suutnud olla sedavõrd kokkuhoidev rahvas, kes on suutnud ajaloo raskeimates oludes säilitada väärikuse ning julgenud ja osanud näidata maailmale, kuidas saab diktatuuridele verevalamiseta vastu hakata.

Pole kahtlust, et Obama kõnet kuulati tähelepanelikult ka mujal maailmas. Milline on selles kõnes öeldu mõju eestlaste jaoks, näitab aeg. Praegu tundub aga, et ka noorem põlvkond on sellest sügavalt mõjutatud. USA presidendi eluloos on fakte, mis kinnitavad, et tema kooliteel oli tal kokkupuuteid eestlastega ja eestlased on olnud USA-s väikesest arvust hoolimata väga mõjukad.

Taoliseks näiteks on juba enam kui veerandsada aastat tegutsev Rotalia Foundation Seattle'is. Pole kahtlust, et Eestis hariduse saanud või teise maailmasõja eel haridusteed alustanud eestlased olid hariduseusku. Nad teadsid hästi ristsete stseeni meie kirjandusklassiku Anton Hansen Tammsaare romaanis «Tõde ja õigus», kus Indreku ristiisaks

kutsutud Hundipalu Tiit ütleb meie kultuuri jaoks need tähtsad sõnad: iga peremees peaks suutma vähemalt ühe poja Tartusse suurkooli õppima saata. Sellele maksimile oli üles ehitatud ka Eesti kooli- ja ülikoolisüsteem, mis andis omas ajas head haridust. Seetõttu tuleb sügava austusega öelda tänusõnu neile, kes panid aluse Rotalia Foundationile ja ka neile, kes ehk tulevikus tahavad sellele haridust toetavale fondile oma panuse anda.

Rotalia fondi eesmärk on toetada Eesti üliõpilasi, et nad saaksid realiseerida oma ande parimal moel ja anda oma teadmised ja kogemused oma rahva teenistusse. Rotalia Foundation on saanud oma kapitali tänu Gerhard Treubergi, Anne Smithi (sünd Ene Silla), Bruno ja Helge Laane, Enn Raidna, Herbert Rebassoo, Mart Kase, Thomas Tulingu, Boris ja Asta Auksmanni, Helle Kiissi ja Lembit Kosenkranise annetusele ja pärandusele. Nendenimelised allstipendiumid on eesti tudengite õpingutele toeks.

Alates 1988. aastast on Rotalia Foundationilt saanud toetust juba enam kui 650 andekat Eesti tudengit. Rotalia Foundation ja teised eestlaste toetusfondid on olnud eeskujuks ka juba Eestis loodud andekate toetamise era- ja kultuurifondi juurde loodud stipendiumidele. Samas on vahel on tunne, et ehk oleks kasulik isegi Eestis asutatud üksikstipendiumid koondada mõne suurema ja kogemustega fondi alla, et sellest headusest enam kasu tõuseks.

Heaks tavaks on kujunenud, et igal sügisel antakse Rotalia Foundationi stipendiumid järjekorsetele stipendiaatidele üle just Tartus ja just Rotalia korporatsiooni majas. Sel aastal anti 5. septembril Tartus Tähe tänaval üle selle aasta poolsada stipendiumi. Miljonilise rahva haritlaste jaoks on poolsada särasilmset andekat inimest suur varandus. Tartu ülikooli teadusprorektor professor Marco Kirm oli tänavusi stipendiaate vaadates nõus, et pikalt kaalumata võiks ta võtta kõik kohe Tartu ülikooli ja arvestada nendega kui inimestega, kes viivad kümnekonna aasta pärast edasi meie rahvusülikooli. Tegelikult jagunesid stipendiaadid aga kõigi Eesti kuue avaõigusliku ülikooli vahel ja see annab teadmise, et meil on andekate noorte kaudu tulevikus lootust kõigi erialade arengule.

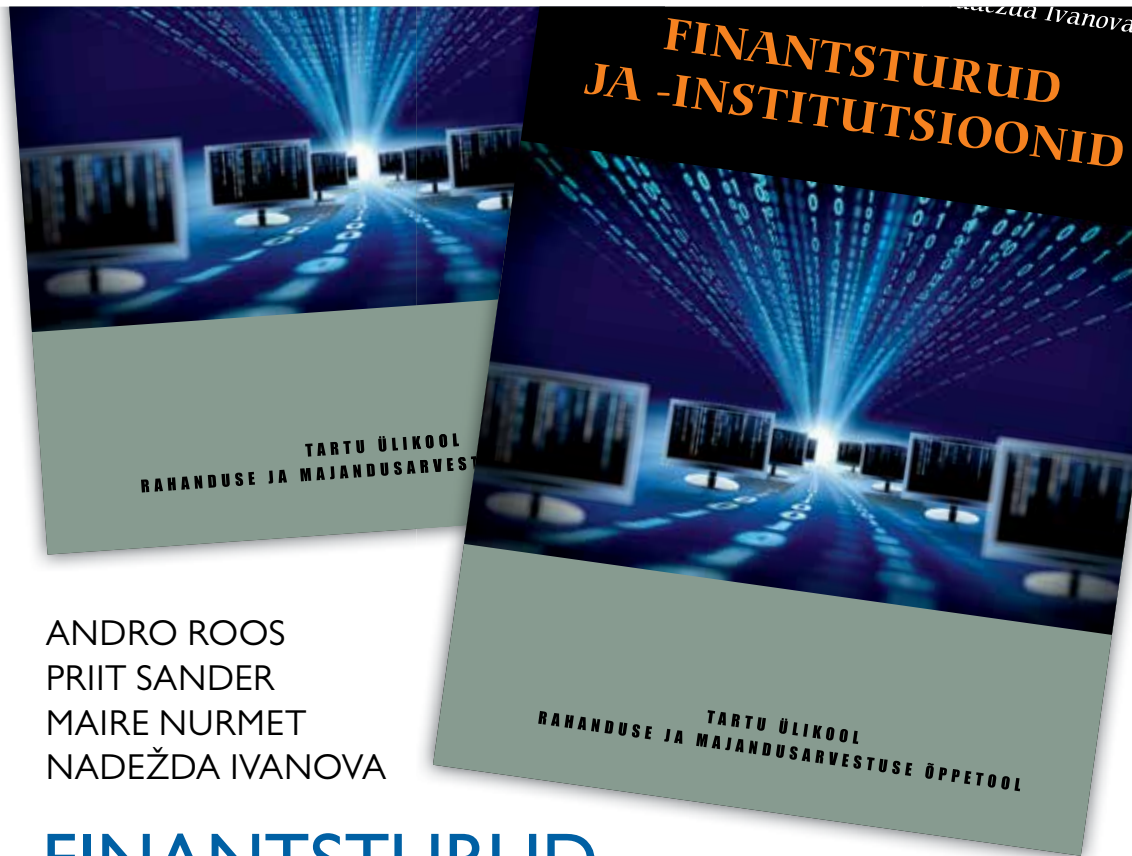
USA-s asuv Rotalia Foundationi volikogu andis volituse stipendiumidega seonduvat tegevust koordineerida stipendiumide komiteele Eestis ning tänu Karl Laantee ja Hellar Grabbi heale tööle on loodud väga töövõimeline meeskond, mis on kõik

aastad suhtunud oma töösse suure vastutustundega. Stipendiumide komitee head tööd toetavad meie poolt välja valitud noorte inimeste areng ja saavutused. Fondi head käekäiku toetab ka asjaolu, et fondi juhatus USA-s on alati olnud kontaktis ja koostöös Eestis asuva stipendiumide komiteega. Alati on tegutsetud ühtse arusaamaga ja sarnastel eetilistel alustel.

Selle aasta stipendiaatide austamisel peeti mitmeid kõnesid, eriti tahaksin rõhutada aga fondi stipendiumide komitee esimehe Rein Grabbi mõtet: headus on selline haruldane asi, mis peaks looma juurde uut headust. Ta pani noortele südamele, et nad mitte kunagi ei unustaks, et elada ja kasvada vabal maal on suur privileeg, mida praegune põlvkond saab kasutada. Tal oli väga hea meel anda stipendiumid noortele haritlastele, kes on sündinud vabas Eestis. Mõte, mis nii külalistele kui ka stipendiumikomitee liikmetele väga hinge läks, oli Grabbi soov noortele stipendiaatidele, et nad kasutaksid antud toetust kindlasti parimal viisil enda arendamiseks ja mõtleksid tulevikus, kuidas saavad nemad toetada meie arvult väikese, aga vapralt kasvavat haritlaskonda.

Rotalia liikmed ja vilistlased on uhked, et vähemalt kord aastas Rotalia Foundationi stipendiumide üleandmise päeval astub üle nende maja läve nii palju noori haritlasi, kelle tegudest loeme kunagi ajalooramatutest. Veelgi tähtsam aga see, et me oleme süstinud noorte haritlaste südamesse juurde meie kultuuris ammu eksisteerivat haridususkku, mis peab oluliseks, et andekaid noori õpingutele jätkamiseks meie võimaluste piires alati toetatakse. Seni on see tava head vilja kandnud. Nähes Tartus Rotalia korporatsiooni majast väljujaid, oli küll selline tunne, et kõigi seal olnute südames oli sel päeval väike headuse säde erilisel hõõgvele lõõnud. ☺

Aastaid ka Tartu ülikoolis töötanud professor Peeter Järvelaid on Rotalia Foundationi stipendiumide komitee liige Eestis alates aastast 1995.

ANDRO ROOS
PRIIT SANDER
MAIRE NURMET
NADEŽDA IVANOVA

FINANTSTURUD JA -INSTITUTSIOONID

ISBN 978-9949-19-980-8, 430 lk, hind kirjastuse e-poes 22 €

Käesoleva õpiku eesmärgiks on raha ja rahapoliitika, finantsturgude ning pankade toimimisega seotud olulisemate teoreetiliste aspektide kompleksne tundmaõppimine, mis on eduka praktilise tegevuse aluseks. Esimeses peatükis käsitletakse raha olemust ja funktsioone, rahapoliitika eesmärgi ja instrumente ning rahasüsteemide arengut. Teises peatükis antakse süvendatud ülevaade finantsturgude olemusest ja toimimisest ning erinevatest finantsinstrumentidest. Kolmas peatükk on pühendatud panga funktsioonide ja tegevuse põhivaldkondade tutvustamisele. „Finantsturud ja -institutsioonid” annab lugejale neist teemadest põhjaliku, aga samas lihtsalt arusaadava ülevaate, ja sobib kasutamiseks nii üliõpilastele kui ka praktikutele ning teistele huvilistele. Raamat on illustreeritud tabelite, jooniste, valemite ja näidetega.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

TEADUSKIRJASTUS AASTAST 1632

 TARTU ÜLIKOOL
KIRJASTUS

NADEŽDA IVANOVA – 60

Foto: erakogu

23. oktoobril tähistas juubelit majanduskandidaat, raha ja panganduse dotsent Nadežda Ivanova.

Nadežda on olnud Tartu ülikooliga seotud 40 aastat, alguses rahanduse ja krediidid kateedris tudengina õppides ja pärast 1978. aastal ülikooli *cum laude* lõpetamist õppejõuna. 1986. aastal kaitses ta Peterburi riiklikus majanduse ja rahanduse ülikoolis edukalt kandidaadiväitekirja ning 1989. aastal anti talle dotsendi kutse.

Läbi kogu Eesti iseseisvusaja on Nadežda õpetanud sadadele, kui mitte tuhandetele TÜ tudengitele panganduse aluseid ja kommertspankade toimimismehhanisme, juhendanud hulganisti bakalaureuse- ja magistritöid. Ta on olnud mitmete hinnatud pangandusõpikute autor ja kaasautor.

Värskeim neist nägi trükivalgust just käesoleval sügisel, poolteist kuud enne Nadja juubelit.

Kui keegi on töötanud pikki-pikki aastaid ühes organisatsioonis, on just töökaaslased need, kellelt küsida, millise inimesega on tegemist. «Kuldne inimene» – just sellised on ühe kauaaegse kolleegi sõnad Nadja kohta. Ta on alati abivalmis, kohusetundlik, sõbralik, viisakas ja tagasihoidlik. Need on iseloomujooned, mida hinnata ja millest eeskuju võtta.

Soovime Nadjale tugevat tervist, optimismi ja palju-palju õnne!

Kolleegid rahanduse ja majandusarvestuse õppetoolist

Õnnitleme

90 Vilma Trummal, filosoofiateaduskonna emeriitdotsent – 21. november

75 Kiira Allikmets, filosoofiateaduskonna emeriitdotsent – 27. november

70 Richard Villems, arheogeneetika professor, akadeemik – 28. november

65 Sirje Kaur, naha- ja suguhai-guste dotsent – 3. november

Mare Toom, vanemlaborant – 7. november

Väino Sammelselg, anorgaanilise keemia professor – 13. november

60 Jukka Veli Hiltunen, külalisprofessor – 10. november

Anu Aluoja, kliinilise psühholoogia dotsent – 21. november

55 Tiit Vaasna, üldkirurgia assistent – 7. november

Marju Rosenthal, vastutav sekretär – 13. november

50 Toomas Anepaio, õiguse ajaloo lektor – 12. november

Aive Liigant, neuroloogia vanemassistent – 18. november

Auni Vardja, raamatupidaja – 26. november

Esta Pilt, täiendusõppe programimijuht – 30. november

Anu Rjabinin, raamatukoguhoidja – 30. november

45 Meelis Pärtel, botaanika professor – 3. november

Arnold Kristjuhan, rakubioloogia vanemteadur – 28. november

Elica Mateo Krikk, õppekorralduse spetsialist – 30. november

35 Margus Kõomägi, ärirahanduse lektor – 20. november

30 Heiki Int, infotehnoloogia tehniline arhitekt – 16. november

Meelis Eller, keskkonafüüsika labori spetsialist – 17. november

Kersti Vaarmets, füüsikalise ja elektrokeemia teadur – 24. november

Evelin Lehtoja, sekretär – 28. november

KAITSMISED

29. oktoobril kell 14 kaitses **Liis Toome** arsti-teaduse erialal väitekirja «Very Low Gestational Age Infants in Estonia: Measuring Outcomes and Insights Into Prognostic Factors» («Väga väikese

gestatsioonivanusega enneaegsed lapsed Eestis: ravitulem ja prognostilised tegurid»). Kaitsmine toimus A. Linkbergi nimelises auditoriumis Puusepa 8. Juhendaja dots Heili Varendi, vanemteadur Anneli Kolk, oponent *prof. emer.* Uwe Ewald (Uppsala ülikool, Roots).

31. oktoobril kell 12.15 kaitses **Kadri Novikov** germaani-romaani filoloogia erialal doktoritööd «Leucippe and Clitophon by Achilles Tatius: Rhetorical Figures, Narrative Tempo and Genres in the Greek Novel» («Achilleus Tatiuse Leucippe ja Kleitophon: Retoori-

lised figuurid, narratiivi tempo ja žanrid kreeka romaanis»). Kaitsmine toimus Ülikooli 18-140. Juhendaja teadur Janika Päll, oponentid prof Koen De Temmerman (Genti ülikool, Belgia), *prof. emer.* Maarit Kaimio (Helsingi ülikool, Soome).

31. oktoobril kell 14 kaitses **Katrin Kello** meedia ja kommunikatsiooni erialal doktoritööd «The Functions and Contexts of General Education History Teaching: Social and Professional Representations in Estonia and Latvia» («Üldharidusliku ajaloo-õpetuse funktsioonid ja kontekstid: sotsiaalsed ja professionaalsed representatsioonid Eestis ja Lätis»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Halliki Harro-Loit, oponent prof János László (Ungari teaduste akadeemia, Ungari).

31. oktoobril kell 14 kaitses **Mihkel Pajusalu** füüsika erialal doktoritööd «Localized Photosynthetic Excitons» («Lokaliseerunud fotosünteesilised eksitonid»). Kaitsmine toimus Ravila 14c-B103. Juhendajad prof Arvi Freiberg ja dr Margus Rätsep, oponentid dr Leonas Valkunas (Vilniuse ülikool, Leedu), dr Georg Liidja (Keemilise ja bioloogilise füüsika instituut).

3. novembril kell 14 kaitses **Mario Mäeots** loodusteadusliku hariduse erialal doktoritööd «Inquiry-based Learning in a Web-based Learning Environment: a Theoretical Framework of Inquiry-based Learning Processes» («Uurimuslik õpe veebipõhises õpikeskkonnas: uurimusliku õppe protsesside teoreetiline raamistik»). Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja prof Margus Pedaste, oponent prof Wouter Reinder van Joolingen (Utrechti ülikool, Holland).

7. novembril kell 10 kaitses **Mart Kuldkepp** germaani-romaani filoloogia erialal doktoritööd «Estonia Gravitates Towards Sweden: Nordic

Identity and Activist Regionalism in World War I» («Eesti kaldub Rootsipoole: põhjamaine identiteet ja aktivistlik regionalism Esimeses maailmasõjas»). Kaitsmine toimub Ülikooli 17-305. Juhendajad prof Daniel Sävborg ja *prof. emer.* Sverker Oredsson (Lundi ülikool, Rootsi), oponentid *prof. emer.* Aleksander Loit (Uppsala ja Stockholmi ülikool, Rootsi), prof Olavi Arens (Armstrongi ülikool, USA).

7. novembril kell 10.15 kaitses **Küllil Lokko** hüdrobioloogia erialal doktoritööd «Seasonal and Spatial Variability of Zoopsammon Communities in Relation to Environmental Parameters» («Väliskeskonna mõju zoopsammoni koosluste ruumilisele ja ajalisele varieeruvusele»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46-301. Juhendajad juhtivteadur Jonne Kotta ja lektor Taavi Virro, oponent *dr hab.* Jolanta Ejsmont-Karabin (Bialystoki ülikool, Poola).

11. novembril kell 10.15 kaitses **Kaupo Mändla** geograafia erialal doktoritööd «Southern Cyclones in Northern Europe and Their Influence on Climate Variability» («Lõunatsüklonid Põhja-Euroopas ja nende mõju kliima varieeruvusele»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof dr Jaak Jaagus, dr Mait Sepp, oponent prof *dr habil.* Zbigniew Ustrnul (Jagellonia ülikool, Poola).

13. novembril kell 10 kaitses **Olga Žilina** molekulaardiagnostika erialal doktoritööd «Chromosomal Microarray Analysis as Diagnostic Tool: Estonian Experience» («Kromosomaalne mikroibiianaalüüs diagnostilise vahendina: Eesti kogemus»). Kaitsmine toimub Riia 23B-105. Juhendajad prof Ants Kurg ja prof Katrin Öunap, oponent *dr rer. nat.* Hartmut Engels (Bonni ülikool, Saksamaa).

15. novembril kell 11 kaitses

Elizaveta Fomina vene kirjanduse erialal doktoritööd «Национальная характеристология в прозе И. С. Тургенева» («Rahvuskarakteroloogia I. Turgenevi proosas»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Ljubov Kisseljova, oponentid prof Katalin Kroó (Lorand Eötvös'i ülikool, Ungari) ja Marietta Turjan (Venemaa kirjanike liidu liige, Venemaa).

15. novembril kell 13 kaitses **Pavel Uspenskiy** vene kirjanduse erialal doktoritööd «Творчество В. Ф. Ходасевича и русская литературная традиция (1900-е гг. – 1917 г.)» («V. F. Hodasevitši looming vene kirjandustraditsioonis aastatel 1900-1917»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad vanemteadur Lea Pild ja prof Roman Leibov, oponentid prof Nikolai Bogomolov (Moskva riiklik ülikool, Venemaa), prof Dina Magomedova (Venemaa riiklik humanitaarülikool, Venemaa).

17. novembril kell 16.15 kaitses **Vladimir Šor** informaatika erialal väitekirja «Statistical Approach for Memory Leak Detection in Java Applications» («Statistiline lähenemine mälu lekete tuvastamiseks Java rakendustes»). Kaitsmine toimub Liivi 2-403. Juhendaja prof Satish Narayana Srirama, oponentid prof Andreas Krall (Viini Tehnoloogia-ülikool, Austria), prof Walter Binder (Lugano ülikool, Šveits).

18. novembril kell 14.15 kaitses **Diana Eerma** majandusteaduse erialal doktoritööd «A Bookkeeping Approach to Social Accounting for a University Faculty: The Case of the University of Tartu» («Raamatupidamislik käsitlus ülikooli teaduskonna sotsiaaltulemuse arvestuseks Tartu Ülikooli näitel»). Kaitsmine toimub Narva mnt 4-A312. Juhendajad prof Peter Friedrich ja prof Jüri Sepp, oponentid prof Dorothea Greiling (Linzi Johannes Kepleri

ülikool, Austria), dots Sirje-Ilona Pädam, TTÜ.
20. novembril kell 10.15 kaitses **Kertu Lõhmus** taimeökoloogia ja ökofüsioloogia erialal doktoritööd «Colonisation Ecology of Forest-Dwelling Vascular Plants and Conservation Value of Rural Manor Parks» («Metsas kasvavate taime liikide levikuökoloogia ja maapiirkondade mõisaparkide säilitamise väärtus»). Kaitsmine toimub Lai 40-218. Juhendaja vanemteadur

STIPENDIUMID

Ernst Jaaksoni stipendium

Tartu ülikooli sihtasutus kuulutab välja 2014/2015. õppeaasta Ernst Jaaksoni mälestusfondi stipendiumi konkursi välismaal kraadiõppes õpinguid või teadusuuringuid jätkavatele doktorantidele, teaduritele ja õppejõududele. Stipendiumi saaja peab olema TÜ doktorant või doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastane TÜ teadur või õppejõud ja tema uurimistöö peab kuuluma teaduskondade poolt sihtasutusele esitatud prioriteetsesse teadusvaldkonda. Stipendiumi suurus on **12 000** eurot. Stipendiumi saajad kuulutatakse välja 24. veebruaril 2015. Sellel aastal on teaduskondade poolt esitatud teadusprioriteetid alljärgnevat: filosoofiateaduskond – humanitaarteadused, usuteaduskond – ühiskond ja religioon, õigusteaduskond – rahvusvaheline õigus, arsti- ja teaduskond – spordimeediin, sotsiaal- ja haridusteaduskond – solidaarsus ja suveräänsus tänapäeva maailmas, kehakultuuri- ja teaduskond – liikumis- ja sporditeadused, majandusteaduskond – teaduspoliitika, loodus- ja tehnoloogiategaduskond – loodus- ja tehnoloogia, matemaatika-informaatikategaduskond –

Jaan Liira, oponent prof John-Arvid Grytnes (Bergeni ülikool, Norra).
21. novembril kell 14 kaitses **Ceith Nikkolo** arstiteaduse erialal väitekirja «Impact of Mesh Parameters on Chronic Pain and Foreign Body Feeling After Open Inguinal Hernia Repair» («Alloplastika võrkude mõju kroonilise valu ja võõrkehade tekkimisele kubemesonga ravis»). Kaitsmine toimub A. Linkbergi auditooriumis Puusepa 8. Juhendaja dots Urmas Lepner, oponent

matemaatika (funktsionaalanalüüs). Stipendiumi taotlejal tuleb esitada hiljemalt 1. veebruariks elektrooniline stipendiumitaotlus sihtasutuse kodulehel (andmed taotleja kohta, ülevaade hariduskäigust ja erialasest tegevusest, ülevaade kavandatavast uurimistööst ning põhjendus, et see vastab stipendiumi eesmärgile, ülevaade ühiskondlikust tegevusest, täielik kulutuste eelarvet välisriigi ülikooli või teadusasutuse juures (k.a reisikulud), kaasfinantseerimise allikad ja toetussummade suurus); teadustöö kokkuvõte; kahe õppejõu soovitus, sh. vastava teaduskonna dekaani soovitus; vastuvõtva ülikooli või teadusasutuse kinnitus õppima asumise või teadustööga tegelemise kohta. Täpsem informatsioon ja nõuded stipendiumi taotlemiseks: www.sihtasutus.ut.ee, tel 7375852 või 55 540 773 (Triin Vakker).

Juri Lotmani stipendium

Juri Lotmani fond kuulutab välja stipendiumikonkursi TÜ magistrantidele ja doktorantidele, kes oma uurimistöös jätkavad Lotmani ja tema koolkonna traditsioone filoloogias ja semiootikas. Sel aastal antakse välja kaks stipendiumi **á 400** eurot vastavalt vene filoloogia ning semiootika ja

prof Hannu Paajanen (Ida-Soome ülikool, Soome).
26. novembril kell 13 kaitses **Andrus Tool** filosoofia erialal doktoritööd «Objectivity in Wilhelm Dilthey's Philosophy of Human Sciences» («Objektiivsuse teema Wilhelm Dilthey vaimuteaduste-filosoofias»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof. kn. Ülo Matjus, oponentid prof Jaan Valsiner (Clarki ülikool, USA), prof Tõnu Viik (TLÜ).

kultuuriteooria eriala magistrantidele või doktorantidele. Stipendiaatide nimed tehakse teatavaks Juri Lotmani sünnipäeval 28. veebruaril. Stipendiumi taotlemiseks võib esitada originaalseid trükis ilmunud või trükkis antud uurimistöid – teadusartikleid või artikliseeriaid, kaitsitud bakalaureuse- või magistrantide ja spetsiaalselt stipendiumikonkursi jaoks kirjutatud töid, mis on valminud viimase kahe aasta jooksul. Esitatud töid võivad olla eesti, vene või inglise keeles ning peavad olema varustatud teisekeelse resümeega. Konkursitööd palume esitada ühes eksemplaris paberil ja elektrooniliselt **15. detsembriks** TÜ vene kirjanduse õppetooli Lossi 3-225 (filoloogialasend tööd) ja semiootika osakonda Jakobi 2-317 (semiootikalasend tööd). Stipendiumi taotlejal tuleb esitada ka akadeemiline CV, teadusliku juhendaja soovitus ning akadeemiline õiend jooksvate õppetulemuste kohta (esimese aasta magistrantidel ja doktorantidel eelmise astme diplomil akadeemilise õiendi koopia). Lisainfo: Valentina Tubin, germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut, tel 737 6352, valentina.tubin@ut.ee; Ulvi Urm, filosoofia ja semiootika instituut, tel 7375 933, ulvi.urm@ut.ee.

TUNNUSTUSED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval farmaatsia instituudi farmatseutilise keemia vanemassistenti, emeritdotsenti **Toivo Hinrikust**. TÜ väikese medali pälvis 50. sünnipäeval rahandusosakonna isikumaksete talituse juhataja **Kaie Aia**. TÜ aumärgi ja tänukirjaga tun-

nustati 70. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiaeaduskonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi juhi abi **Tiiu Rootslast**. TÜ tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiaeaduskonna kondensaine teooria professor, füüsika instituudi väljateooria labori juhataja **Teet Örd**, füüsika instituudi bio- ja keskkonnanfüüsika osakonna referent **Karin Tuvikene**, arstiteaduskonna bio- ja

TEATED

Novembris TÜ aulas: 2. novembril kell 15 hingedepäeva kontsert, meenutades peadirigent Ando Rannut; 3. ja 4. novembril kell 19 Tartu I muusikakooli 70. aastapäeva kontserdid; 7. novembril kell 19 III segakooride laulupäev; 14. novembril kell 13 kontsert «Tagasi muusikasse», esineb Johan-Eerik Kõlar; 15. novembril kell 11 Korp! Sakala 105. aastapäevale pühendatud pidulik kontsertaktus ja kell 19 Eesti rahvusmeeskooi juubelikontsert; 16. novembril kell 12 vabariiklik keelpilliõpilaste konkursi lõppkontsert; 21. novembril kell 9.50 ISATT-i konverents; 22. novembril kell 14 korporatsioon Amicitia 90. aastapäeva aktus; 28. novembril kell 18 Tarmeko kammerkoori 25. sünnipäeva kontsert; 29. novembril kell 12 üliõpilasseltsi Põhjala 130. aastapäeva juubeliaktus. **TÜ pensionäride ühingu Vitae:** 3. novembril kell 15 käsitööring; 4. novembril kell 13 lauluring; 6. novembril kell 13 arstide klubi; 12. novembril kell 14 kohtutakse linnapeaga aadressil Raeplats 12; 18. novembril kell 11 elulooring ja kell 13 lauluring; 20. novembril kell 11

humanitaaria klubi; 27. novembril kell 15 keemikute klubi. **Õpetatud Eesti Seltsi** ettekandekoosolekud: 19. novembril esineb Kaur Altoa ettekandega «Tartu Jaani kirik. Kas katkumemorial?» ÕES-i koosolekud toimuvad Lossi 3-427 algusega kell 16.15. Täpsem info www.ut.ee/OES. 6.–8. novembrini toimub Riias Läänemere maade klassikaliste filoloogide ja antiigireseptiooni uurijate iga-aastane konverents «**Colloquium Balticum**», mis on järjekorras juba 13. Rahvusvahelise konverentsi teema on «Riia humanistid ja antiikaja pärand: tekstid ja kontekstid». Ettekandeid teevad nii teadlased kui ka magistrandid ja doktorandid Tartu, Riia, Vilniuse, Lundi, Marburgi, Greifswaldi ja Peterburi ülikoolist. Täpsem ülevaade konverentsil räägitust ilmub UT veebikeskkonnas. 6. novembril kell 10 algab **seminaripäev** «The War that Changed the World: Military, Political and Cultural Aspects of the First World War». Seminar toimub kaitseväge ühendatud õppeasutustes Riia 12. 11. novembril kell 18 räägib teatriteaduse üliõpilaste looži vestlussarjas «**Teatrimosaik III**» kunsti- ja kultuurikriitik **Alvar Loog** teemal «Oper – traditsioo-

siirdemeditsiini instituudi patofüsioloogia vanemteadur **Margus Eimre** ja raamatukogu kogude arenduse osakonna raamatukoguhoidja **Tiina Sammelseg** ning 55. sünnipäeval kinnisvaraosakonna analüüsi- ja arvestustalituse juhataja **Tiia Kreek**; samuti rektori endine sekretär **Leelo Kriisa** ja Columbia ülikooli professor **Jane C. Ginsburg**.

nid ja tänapäev». 30. novembril kell 17 vestlevad dirigent **Taavi Kull** ning helilooja ja muusikapedagoog **Tõnu Kõrvits** muusikateatri helilistest väljendusvahenditest, muusika loogikast ning arutletakse lavamuusika spetsiifikkast. Vestlusõhtud toimuvad von Bocki majas Ülikooli 16-104 ja kestavad poolteist tundi. 11. novembril kell 19 kohtub korvpallimeeskond **TÜ Rock** Sofia Lukoil Academic meeskonnaga (Bulgaaria). Kohtumine toimub TÜ spordihoones Ujula 4. 17. novembril kell 12.15 peab **Merle Karusoo** loengu teemal «Genotsiid». Merle Karusoo loengukursus «Kaevudes. Elude lood kaasakirjutamiseks» kutsub osalejaid reflekteerima selle üle, kuidas elavad inimelu olulisi etappe läbi eri aegadel eri põlvkonnad. Järgmine loeng toimub 1. detsembril ja teemaks on «Integratsioon». Loengute toimumiskoht on Ülikooli 16-214. 20. novembril kell 16 avatakse TÜ raamatukogus II ja III korruse galeriis **näitus «90 aastat – kolm värvi»**, millega korporatsioon Amicitia tähistab oma 90. aastapäeva. Eksponeeritud on Amicitia liikmetest kunstnike tööd. Näitus jääb avatuks kuni 20. detsembrini.

IN MEMORIAM

Peep Veski

10.01.1950 – 01.10.2014

Meie hulgast on lahkunud Tartu ülikooli farmaatsia instituudi juhataja professor Peep Veski. Armastatud õppejõu, kolleegi ja sõbra lahkumine on valus kaotus nii Eesti kui ka Euroopa farmaatsiaüldsusele.

Kohtla-Nõmmel sündinud Veski astus 1968. aastal farmaatsiat õppima TRÜ-sse. Siiski pole ta Tartu ülikooli vilistlane, vaid lõpetas hoopis Ungaris Budapesti Semmelweisi arstiteaduste ülikooli proviisori kutsega. Ka järgnevad aastad õppis ja töötas ta Budapestis ning kaitses bioloogiateaduste kandidaadi kraadi Ungari teaduste akadeemias 1980. aastal.

Biofarmaatsiaalase doktoriõppe kaitses Veski Helsingi ülikoolis 1994. aastal. Kaks aastat hiljem kinnitati ta Tartu ülikoolis galeenilise farmaatsia erakorralise professori kohale ning aastal 1998 ravimite tehnoloogia ja biofarmaatsia korraliseks professoriks ning ühtlasi TÜ farmaatsia instituudi juhatajaks.

Olles aastatel 1998–2002 ka arstiteaduskonna prodekaan, jätkas ta instituudi juhtimist käesoleva ajani ning täitis samal ajal nii proviisorite magistriõppe kui ka doktoriõppe programmi juhi ülesandeid.

Alates 1996. aastast oli professor Veski aktiivne Euroopa farmakopöa eri komisjonides ja töөрühmades, töötas konsultandina Eesti ravimiametis, kuulus

mitme farmaatsiaväljaande toimetusse ning oli valitud rahvusvaheliste organisatsioonide juhatusse. Ta oli Eesti akadeemilise farmaatsia seltsi asutajaliige ning kauaaegne juht.

Veski osales aktiivselt rahvusvaheliste konverentside korraldamises nii Eestis kui ka Euroopas. Rahvusvaheliselt hinnatakse eriti kõrgelt tema panust farmaatsiahariduse edendamisel ning hariduse kvaliteedi kindlustamise süsteemi väljaarendamisel.

Farmaatsiahariduse edendamise eest anti talle Madridi Complutense ülikooli medal (2006) ning Eesti akadeemilise farmaatsia seltsi tunnustus (2010).

Kui aastatel 1975–1989 tegeles professor Veski farmakognosia ja fütokeemia alaste uuringutega, siis alates 1990. aastast keskendus ta teadustööle biofarmaatsia ning farmatseutilise tehnoloogia vallas, huvitades peamiselt füüsikalise farmatseutilise ravimvormide disainimisest, tahke faasi struktuuranalüüsist, nanotehnoloogiat ja raviaine vabanemise modifitseerimisest.

2003. aastal valiti Veski Hispaania kuningliku akadeemia korrespondentliikmeks ning 2013. aastal promoveeriti Semmelweisi ülikooli audoktoriks. Teda on tunnustatud ka Euroopa farmaatsiatööstuse assotsiatsioonide föderatsiooni

Foto: Andres Tennus

auhinna, TÜ arstiteaduskonna medali ja TÜ medaliga.

Peep Veski oli sihikindel, nõudlik nii enese kui ka teiste vastu, samas abivalmis ning südamlilik, tohutu töö- ja õppimisvõimega, erudeeritud õpetaja, kes oli eeskujuks nii kolleegidele kui ka üliõpilastele.

Taastunud oma raskest haigusest, jätkas ta endise entusiasmi ja farmaatsiahariduse arendamist ja pühendas kogu oma jõu TÜ farmaatsia instituudi arengule ja püsima jäämisele. Oma tegemiste kõrval jõudis ta aastaid laulda Tartu akadeemilises meeskoores, olla hea abikaasa, isa oma tütardele ning vanaisa kolmele lapselapsele.

Mälestus armastatud õpetajast ja kolleegist jääb meiega!

**TÜ farmaatsia instituut
TÜ arstiteaduskond**

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee